

Vliv nezaměstnanosti na život nezaměstnaných ve zlínském regionu

Simona Kutrová

Bakalářská práce
2017

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2016/2017

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Simona Kutrová**
Osobní číslo: **H13163**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Vliv nezaměstnanosti na život nezaměstnaných ve zlínském regionu**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti dlouhodobé nezaměstnanosti, politiky zaměstnanosti a trhu práce.

Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.

Realizace kvalitativního výzkumu formou rozhovorů.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

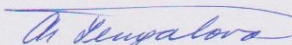
Rozsah bakalářské práce:
Rozsah příloh:
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

BROŽOVÁ, Dagmar. Společenské souvislosti trhu práce. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003. ISBN 80-864-2916-4.
BUCHTOVÁ, Božena. Nezaměstnanost: psychologický, ekonomický a sociální problém. Praha: Grada, 2002. ISBN 80-247-9006-8.
HRACH, Karel, Paul Felix LAZARSELD a Hans ZEISEL. Statistické metody a data o nezaměstnanosti: sociografie komunity nezaměstnaných. Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně, 2005. ISBN 80-704-4754-0.
JAHODA, Marie, Paul Felix LAZARSELD a Hans ZEISEL. Marienthal: sociografie komunity nezaměstnaných. Brno: Masarykova univerzita, 2013. ISBN 978-80-210-6226-9.
JÍROVÁ, Hana. Trh práce a politika zaměstnanosti. Praha: Vysoká škola ekonomická, 1999. ISBN 80-707-9635-9.
KUCHAŘ, Pavel. Trh práce: sociologická analýza. Praha: Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1383-3.
MAREŠ, Petr. Nezaměstnanost jako sociální problém: sociologická analýza. Praha: Sociologické nakladatelství, 2002. ISBN 80-864-2908-3.
ŠVARŤÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Eva Šalenová**
Ústav pedagogických věd
Datum zadání bakalářské práce: **7. prosince 2016**
Termín odevzdání bakalářské práce: **26. dubna 2017**

Ve Zlíně dne 7. prosince 2016

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 16. 2. 2014

Kubová

¹⁾ zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělčně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užíje-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odpirá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zabývá vlivem nezaměstnanosti na život nezaměstnaných ve zlínském regionu. Teoretická část definuje v první kapitole nezaměstnanost a s ní spojené základní pojmy. Druhá kapitola se věnuje politice zaměstnanosti, Úřadu práce ve Zlíně a rizikovým skupinám nezaměstnaných a třetí kapitola dokládá důsledky nezaměstnanosti. Praktická část zkoumá oblasti života nezaměstnaných, na které má nezaměstnanost vliv. Cílem výzkumu je popsat, jak nezaměstnanost ovlivňuje život nezaměstnaných. Aby bylo možné zkoumat výzkumný problém do hloubky, byl zvolen kvalitativní výzkum. Vybranou metodou sběru dat je polostrukturovaný hloubkový rozhovor (interview) s využitím techniky otevřeného kódování.

Klíčová slova:

nezaměstnanost, politika zaměstnanosti, úřad práce, rizikové skupiny, důsledky nezaměstnanosti

ABSTRACT

Abstrakt ve světovém jazyce

Bachelor's work deals with the influence of unemployment on the life of the unemployed in the Zlin region. The theoretical part defines in the first chapter unemployment and the associated basic concepts. The second chapter is devoted to employment policy, the labour Office in Zlin and risk groups of the unemployed and the third chapter illustrates the consequences of unemployment. The practical part examines the areas of life of the unemployed, on which has an unemployment effect. The aim of the research is to describe, how unemployment affects the live of the unemployed. In order to investigate the research problem in depth, qualitative research was chosen. The selected data collection method is semi depth interview using technique open coding.

Keywords:

unemployment, employment policy, labour office, risk groups, the consequences of unemployment

Největší poděkování z mojí strany patří paní Mgr. Evě Šalenové za její cenné rady, podporu, pochopení a ochotu.

Dále bych chtěla také poděkovat své rodině za hlídání dcery a informantům za zapojení do výzkumu.

Motto:

„Každé poznání vychází ze srdce, každé vzdělání ze života.“

(Christian Friedrich Hebbel)

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 NEZAMĚŠTNANOST	13
1.1 CO JE NEZAMĚŠTNANOST A KDO JE NEZAMĚŠTNANÝ	13
1.2 DRUHY NEZAMĚŠTNANOSTI	14
1.2.1 Frikční nezaměstnanost	14
1.2.2 Strukturální nezaměstnanost	15
1.2.3 Cyklická a sezónní nezaměstnanost	16
1.2.4 Dobrovolná a nedobrovolná nezaměstnanost.....	17
1.2.5 Dlouhodobá, skrytá, neúplná a nepravá nezaměstnanost.....	18
2 POLITIKA ZAMĚŠTNANOSTI	19
2.1 NÁSTROJE AKTIVNÍ A PASIVNÍ POLITIKY ZAMĚŠTNANOSTI	19
2.2 VÝZNAM A FUNKCE ÚŘADU PRÁCE VE ZLÍNĚ.....	21
2.3 RIZIKOVÉ SKUPINY NEZAMĚŠTNANÝCH.....	23
3 DŮSLEDKY NEZAMĚŠTNANOSTI	26
3.1 OBLAST OSOBNOSTI NEZAMĚŠTNANÉHO A JEHO ŽIVOTA	28
3.2 OBLAST EKONOMICKÁ.....	29
3.3 OBLAST PSYCHICKÉHO A FYZICKÉHO ZDRAVÍ NEZAMĚŠTNANÉHO	30
3.4 OBLAST SOCIÁLNĚ - SPOLEČENSKÁ	31
II PRAKTICKÁ ČÁST	33
4 PROJEKT VÝZKUMU	34
4.1 VYMEZENÍ VÝZKUMNÉHO PROBLÉMU	34
4.2 POJETÍ VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ	34
4.3 VYMEZENÍ VÝZKUMNÝCH OTÁZEK.....	34
4.4 VÝZKUMNÉ CÍLE	35
4.5 VÝZKUMNÝ SOUBOR A ZPŮSOB JEHO VÝBĚRU.....	35
4.6 PROCES SBĚRU DAT	36
4.7 METODA SBĚRU DAT	37
4.8 TECHNIKA ANALÝZY DAT	37
5 ANALÝZA DAT	38
5.1 JAK PŘEŽÍT A NEZBLÁZNIT SE	38
5.2 PENÍZE HÝBOU SVĚTEM	40
5.3 ZÁVISLOSTI A JINÉ NEDUHY.....	42
5.4 NENÍ CESTY ZPĚT.....	43
5.5 VŠECHNO ZLÉ JE K NĚČEMU DOBRÉ.....	44
5.6 BLÝSKÁ SE NA LEPŠÍ ČASY	45
6 SHRUTÍ VÝSLEDKŮ FORMOU DISKUZE	48
7 DOPORUČENÍ PRO PRAXI	53
8 ZÁVĚR	54
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	55

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	58
SEZNAM TABULEK.....	59
SEZNAM PŘÍLOH.....	60

ÚVOD

Nezaměstnanost je velmi známým tématem, i když se v posledních letech daří snižovat její míru. Podle Vichnarové (2000, s. 108) je velká pravděpodobnost, že se každý člověk během své kariéry s nezaměstnaností dříve nebo později setká.

Nezaměstnanost zasahuje do života spousty lidí, ať již přímo, že se sami stanou nezaměstnanými, či nepřímo, když se nezaměstnaným stane člen jejich rodiny nebo jejich známý.

Je velmi náročné se s nezaměstnaností vyrovnat, protože její dopady jsou často zdrcující. Obzvláště čím déle nezaměstnanost trvá. Lidé mohou mít pak problém se znovu adaptovat a zařadit do pracovního procesu. Není proto vyloučené, že nezaměstnanost může vést až k chudobě, či bezdomovectví a celkové degradaci ve společnosti.

Cílem této bakalářské práce je analyzovat oblasti života nezaměstnaných, které nezaměstnanost ovlivňuje. Odkrýt subjektivně nazírané negativní důsledky nezaměstnanosti. Zjistit, zda existují nějaká pozitiva, která nezaměstnanost informantům z jejich pohledu přináší. Porozumět tomu, jak zkoumané osoby svou nezaměstnanost prožívají a prozkoumat, jaké formy pomoci by ocenily při hledání zaměstnání.

Aby bylo možné jít ve zkoumání tohoto problému opravdu do hloubky, je zvolen kvalitativní výzkum s pomocí metody polostrukturovaného hloubkového rozhovoru s využitím techniky otevřeného kódování. Čímž zajistíme dosažení našich stanovených cílů.

Problematikou nezaměstnanosti se zabývá například Mareš, Buchtová, Kuchař, Kotýnková či Brožová, ze kterých budeme také v teoretické části vycházet.

Nezaměstnaností se zabýváme, protože se vlivem automatizace a robotizace očekává do budoucna její nárůst. Je tedy vhodné stále bedlivě sledovat a mapovat situaci kolem ní a s ní spojenou. Rádi bychom také našim výzkumem přispěli k většímu porozumění a pochopení nezaměstnaných. Nezaměstnanost sice nejde zcela vymýtit, dokonce je únosná míra nezaměstnanosti žádoucí pro fungování trhu práce, je ale nutné tuto únosnou míru udržovat a nenechat lidi upadat snížením životní úrovně do degradujícího způsobu života. Není možné nezaměstnané obviňovat, že ztratily práci a neúspěchu při jejím hledání. Někdy jsou lidé pouze v zajetí okolností a neví, co mají dělat. Mělo by se rozlišovat mezi lidmi, kteří přijdou o práci svojí vinou a z jejich chování je evidentní, že pracovat nechtějí a mezi lidmi, kteří se snaží zaměstnání si najít, ale i přes jejich veškerou snahu se jim to nedaří. Lidé bez práce by měli být vnímáni jako lidé s nějakou minulostí bez předsudků. Nemělo

by se ke všem nezaměstnaným přistupovat stejně. Byla by na místě snaha o individuálnější řešení situace každého nezaměstnaného. Nezaměstnanost je totiž dosti traumatizující skutečností již sama o sobě. Dochází při ní k poklesu kvality života i celkovému úpadku.

Jak jsme si ukázali, nezaměstnanost je tématem, na které je možné pohlížet z různých pohledů a skýtá tak mnohá úskalí, která je možné zkoumat. Vybrali jsme si ji i proto, že je problémem jak pro jedince, tak pro společnost a je třeba jí náležitě čelit. Nepodceňovat ji a přistupovat k ní s respektem, aby nezanechávala dalekosáhlý dopad, negativní následky a hluboké stopy v životech nezaměstnaných.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 NEZAMĚSTNANOST

1.1 Co je nezaměstnanost a kdo je nezaměstnaný

„Co to je nezaměstnanost? Encyclopaedia Britannica ji definuje jako stav, ve kterém jedinec schopný práce ji aktivně hledá, ale není schopen ji najít.“ (Boleloucký, 2013, s. 103)

Kotýnková (2003, s. 121) vnímá nezaměstnanost jako převahu nabídky pracovní síly na trhu práce nad poptávkou po pracovní síle. Dle Vichnarové (2000, s. 108) se jedná o situaci, kdy pracovní síly ekonomicky aktivního obyvatelstva chtějí, ale nemohou pracovat.

S nezaměstnaností je spjatá také plná zaměstnanost. Jedná se o stav, kdy všichni kdo pracovat chtějí, pracovat mohou (Fuchs, 2002, s. 71). Je tedy jen minimální či nulová nedobrovolná nezaměstnanost, kterou se budeme zabývat v podkapitole 1.2.4. Podle Mareše (2002, s. 25) je plná zaměstnanost zárukou práce pro lidi. Když budou ochotní přistoupit na mzdu, která je jim zaměstnavatelem nabízena, vždy si zaměstnání najdou. Situace, kdy je tolik volných míst, kolik je lidí bez práce. Žádný tržní mechanismus se však neobejde bez určité míry nezaměstnanosti tzv. přirozené míry nezaměstnanosti, která je žádoucí.

Přirozená míra nezaměstnanosti odpovídá míře, která je v tržním mechanismu nezbytná, aby mohl trh rovnovážně fungovat, není možné se jí zcela vyhnout. (Fuchs, 2002, s. 72)

Za nezaměstnaného je považována osoba, která nemá placené zaměstnání, aktivně hledá zaměstnání, je schopná a ochotná do zaměstnání nastoupit a je registrovaná na úřadu práce. „Tyto požadavky jsou i obsahem definice nezaměstnanosti podle Mezinárodní organizace práce (ILO) v Ženevě.“ Jedná se o osobu nejen práce schopnou, ale i nespokojenou se svým stavem a hledající zaměstnání (Mareš, 2002, s. 16-17). Doplnující informací je, že za nezaměstnaného může být považována pouze osoba, která je schopná do práce nastoupit nejpozději do 14 dnů od jejího nalezení. (ČSÚ, 2007, s. 7)

Podle Brožové (2003, s. 77) jsou zaměstnaní s nezaměstnanými ekonomicky aktivní obyvatelstvo a lidé, kteří nejsou, ani zaměstnaní, ani nezaměstnaní, tvoří ekonomicky neaktivní obyvatelstvo. S tímto rozdělením se také ztotožňuje Novák (2012, s. 30), který dodává, že ekonomicky neaktivní obyvatelstvo se nepohybuje na trhu práce.

Ekonomicky neaktivní lidé se tedy nepodílí finančním způsobem na společenském životě. Jsou to i lidé nezaměstnaní, kteří si aktivně nehledají pracovní místo a nesplňují tedy podmínky pro zařazení mezi uchazeče o zaměstnání. Řadí se mezi ně například všichni studující obyvatelé, kteří nedostávají mzdu ani jiný naturální způsob odměny.

Ekonomicky neaktivní obyvatelstvo dále specifikuje například Kuchař (2007, s. 118-119), který do této skupiny řadí ženy na další mateřské dovolené, seniory v důchodu, lidi fyzicky a psychicky práce neschopné a ženy v domácnosti.

Opakem ekonomicky neaktivního obyvatelstva je obyvatelstvo ekonomicky aktivní. Do této skupiny patří lidé zaměstnaní, kteří pobírají mzdu, nebo jsou osobami samostatně výdělečně činnými, ale i osoby, které jsou stále spjaty se zaměstnáním, i když nejsou zrovna přítomné. Mají například dovolenou nebo jsou nemocné. (Fuchs, 2002, s. 65)

Osobami zaměstnanými se dále zabývá Kuchař (2007, s. 117) zařazující do této skupiny učně pobírající odměnu a osoby, které pobírají plat (mzdu) či mají příjem z podnikání. Všeobecně řečeno se jedná o všechny osoby, které mají nějaký druh příjmu, ať už finanční, nebo v naturáliích.

Míra ekonomického obyvatelstva v České republice rok od roku klesá (Kotýnková, 2003, s. 109-110). Lidé stárnou, stále se prodlužuje čas vstupu na trh práce mladých ročníků, protože se lidé déle vzdělávají a to má vliv na celkový počet aktivního obyvatelstva.

1.2 Druhy nezaměstnanosti

1.2.1 Frikční nezaměstnanost

Dle Kotýnkové (2003, s. 122-123) jde o běžnou nezaměstnanost cca 1-2% nezaměstnanost. Frikční nezaměstnanost je také nazývána flukтуаční nezaměstnaností. Je to dobrovolné vzdání se zaměstnání za účelem hledání jiného a většinou netrvá déle než tři měsíce. Týká se lidí, kteří opouštějí zaměstnání. Bez ohledu na to z jakého důvodu, jestli se má brzy propouštět či hledají zaměstnání s větším uspokojením pro sebe. Nebo se jim v tomto zaměstnání nelíbí, nebo jim nevyhovuje kolektiv. Dle Mareše (2002, s. 11-28) se jedná o lidi, kteří z různých, ať již osobních nebo společenských důvodů hledají nové zaměstnání. Ovšem také je brzy nalézají. Jedná se o krátkodobou nezaměstnanost. Je daná počtem osob zůstávajících bez práce jen do nalezení nového zaměstnání. Mezi pracovními místy dochází běžně k přesunům zaměstnanců a není tedy nebezpečná, spíše se jí nejde vyhnout.

Patří sem také lidé, kteří mění pracovní místo z důvodu stěhování nebo to mohou být i lidé, u kterých jde o první kontakt s pracovním trhem po ukončení školy, spadají sem i lidé, kteří byli propuštěni z důvodu zániku firmy. Zánik firmy totiž většinou vede k likvidaci pracoviště (Fuchs, 2002, s. 66-67). Tento druh nezaměstnanosti není však vnímán jako závažný právě kvůli své krátkodobosti. Každý člověk má své důvody ke změně zaměstná-

ní. Je to jen jeho rozhodnutí a nikdo jej nemůže nutit zůstat v zaměstnání, které mu nevyhovuje. Frikční nezaměstnanost je tedy zdravou formou nezaměstnanosti.

Podle Brožové (2003, s. 82-83) sem patří i lidé, kteří byli propuštěni z důvodu zavádění nových technologií nebo v důsledku organizačních změn. Někteří odcházejí za cílem vyššího platu. Často si nechávají čas, aby mohli dostatečně zvážit nabídky. Jedná se o nezaměstnanost dobrovolnou, její význam si objasníme v podkapitole 1.2.4.

Vichnarová (2000, s. 62) potvrzuje předešlé tvrzení tím, že se lidé často rozhodují, jestli zůstat v zaměstnání podle výše platu. Plat je velmi motivující složkou, někdy je však kolektiv pro zaměstnance důležitější, a když jim nevyhovuje, zkoušejí najít uplatnění jinde.

1.2.2 Strukturální nezaměstnanost

Strukturální nezaměstnanost je způsobována útlumem různých odvětví (Fuchs, 2002, s. 67). Vznik strukturální nezaměstnanosti je podle Kotýnkové (2003, s. 123) zapříčiněn nedostatečnou poptávkou po práci vzhledem ke struktuře. Což znamená, že osoby neodpovídají svým věkem, pohlavím, nebo profesními zkušenostmi aktuální nabídce trhu práce a nejsou schopné mobility, aby mohly uspět na jiném trhu práce například v jiném regionu.

„Při uskutečňování strukturálních změn zejména pak útlumových programů, nelze zaručit, že všichni uvolnění pracovníci naleznou okamžitě nové odpovídající zaměstnání. Určitá míra strukturální nezaměstnanosti je nevyhnutelná, neměla by však trvale překročit sociálně a ekonomicky únosnou míru.“ (Beneš, 1991b, s. 12)

Podle Nováka (2012, s. 31) jde o jev, kdy se lidé nestíhají přizpůsobovat novým technologickým podmínkám. V odvětvích, která odumírají, klesá poptávka po práci, avšak v nových odvětvích je poptávka vysoká, lidé ovšem ke vstupu do těchto nových odvětví potřebují změnit kvalifikaci, což není pro každého vždy jednoduché (Brožová, 2003, s. 83). Při krátkodobosti této nezaměstnanosti se jedná o nezaměstnanost dobrovolnou, tou se budeme zabývat v podkapitole 1.2.4, kde si vysvětlíme její význam.

Podle Mareše (2002, s. 20-21) mají největší problémy při strukturální nezaměstnanosti neadaptabilní lidé a starší lidé. Vnímají svou situaci negativně a mnohdy nemají chuť přizpůsobit se novým podmínkám a měnit směr své kariéry a přichází tak svou vinou o šanci zařazení se na trh práce.

Lidé stávající se takto nezaměstnanými mají své osobní vlastnosti, kvalifikaci a zkušenosti. Ovšem změna struktury je činí pro nová odvětví nepotřebnými. Jde tedy o nerovnováhu na

trhu práce. Součástí strukturální nezaměstnanosti je nezaměstnanost technologická, při které lidé přicházejí o práci z důvodu zavádění strojů do výroby.

Při technologické nezaměstnanosti podle Vichnarové (2000, s. 108) dochází k šetření lidské práce například zavedením počítačů místo psacích strojů, což by bylo vnímáno pozitivně, kdyby u toho lidé nepřicházeli o zaměstnání. Pokroku ovšem nejde zabránit.

Hlavním znakem strukturální nezaměstnanosti je tedy hodně volných míst, na která ovšem lidé nemají vhodnou kvalifikaci. Než se trhu práce přizpůsobí, zabere to nějaký čas. Pro některé se tím ale uzavrou dveře na trh práce navždy. Především lidem, kteří vykonávali celý život jednu profesi a těžko se jim učí něco nového.

1.2.3 Cyklická a sezónní nezaměstnanost

Cyklická nezaměstnanost je spojena s poklesem zájmu o zboží. Dochází ke snížení výroby (Fuchs, 2002, s. 67). Cyklickou nezaměstnaností Mareš (2002, s. 21) nazývá stav, kdy z důvodu menšího zájmu o zboží se zmenší i zájem o pracovníky. Kotýnková (2003, s. 125) ji definuje jako situaci, kdy nedostatečná poptávka po zboží není schopná zabezpečit práci všem, kdo ji chtějí. Takto postižení zaměstnanci nejsou schopni najít si práci jinde, protože poptávka klesá ve všech odvětvích, jedná se totiž o hospodářský pokles (Brožová, 2003, s. 84-85). Oběti této nezaměstnanosti jsou nedobrovolně nezaměstnané. Nezaměstnaností nedobrovolnou se budeme zabývat v následující podkapitole.

Cyklická nezaměstnanost je tedy spojená s hospodářskými cykly, odkud také pramení její název a stává se nebezpečnou, protože ji lidé nemohou ovlivnit.

Pokud souvisí cyklická nezaměstnanost s cykly přírodními, jedná se o nezaměstnanost sezónní. Například v zimě ve stavebnictví se tento druh nezaměstnanosti projevuje nejvíce (Mareš, 2002, s. 21). Do sezónní nezaměstnanosti řadí Kotýnková (2003, s. 123) i zemědělství, povrchovou těžbu nerostných surovin, lesnictví a rybolov. Většinou je nezaměstnaností krátkodobou, závislou na počasí.

V zimě je nejméně práce, protože venku nic neroste a těžko se pracuje ve špatných povětrnostních podmínkách. Dochází k největšímu přílivu nezaměstnaných na úřady práce. Lidé by chtěli pracovat, ale nemohou, protože jim to počasí neumožňuje. Člověk sice nemůže sezónní nezaměstnanost ovlivnit, může s ní však počítat a částečně se na ni připravit v době, kdy je práce ještě dost. Je proto nutné šetřit peníze do zásoby, aby mohli zimní období překlenout bez újmy na zdraví či životě.

1.2.4 Dobrovolná a nedobrovolná nezaměstnanost

O dobrovolnou nezaměstnanost se podle Mareše (2002, s. 28) jedná, když člověk odmítne pracovní místo, protože mu nevyhovuje nabízený plat nebo chce ještě hledat dále a najít místo, které mu bude vyhovovat po všech směrech. Jde o situaci, kdy si člověk z důvodu nespokojenosti v zaměstnání volí raději nezaměstnanost (Novák, 2012, s. 34). Podle Fuchse (2002, s. 65-70) dochází k upřednostnění volného času před zaměstnáním, ve kterém je nízký plat. Podpory v nezaměstnanosti blíží se minimální mzdě jsou také často důvodem volby dobrovolné nezaměstnanosti. Nejsou totiž motivující k hledání práce a vynakládání námahy, když mohou žít lidé z podpory téměř na stejné úrovni jako zaměstnaní.

Dobrovolně nezaměstnaný je ten, kdo odmítá pracovat za převládající mzdu na trhu práce a stále hledá práci s lepšími platovými podmínkami. Když se mu práci nedaří najít, rekvalifikuje se, nebo rezignuje a žije ze sociálních dávek (Brožová (2003, s. 85). Ovšem jen do té doby dokud jsou poskytovány. Dobrovolná nezaměstnanost je tedy většinou krátkodobá a závislá na tom, jak dlouho jsou dávky poskytovány a v jaké výši.

Naproti tomu nedobrovolně nezaměstnaný by podle Brožové (2003, s. 86) byl ochotný vzít práci i s menším platem, aby byl zaměstnaný. Ovšem ani za těchto podmínek práci najít nemůže. Jedná se spíše o méně kvalifikované osoby, pro které je problém se rekvalifikovat. Nedobrovolná nezaměstnanost má největší důsledky pro nezaměstnané jak po ekonomické, tak po psychické a sociální stránce. Hluběji se budeme důsledky nezaměstnanosti zabývat v kapitole třetí. Nedobrovolná nezaměstnanost nastává například v situaci, kdy stát zvýší minimální mzdu a firmy propustí zaměstnance, kteří se jim již nevyplatí.

Člověk pracovat chce, může a je ochotný nastoupit do zaměstnání, ale nemá možnost. Nejsou pracovní příležitosti pro lidi, kteří by o ně měli zájem (Fuchs, 2002, s. 68). Je-li na trhu práce rovnováha, neexistuje dle Kuchaře (2001, s. 15) nedobrovolná nezaměstnanost.

Jak je vidět, nedobrovolná nezaměstnanost je mnohem větším zlem, protože má dalekosáhlé dopady. Při dobrovolné nezaměstnanosti člověk totiž téměř nepocítuje nějakou újmu a může ji sám ovlivnit, protože si ji sám vybral. U nedobrovolné nezaměstnanosti nejsou na trhu práce volná pracovní místa pro lidi, kteří by o ně opravdu stáli.

1.2.5 Dlouhodobá, skrytá, neúplná a nepravá nezaměstnanost

Podle Brožové (2003, s. 95) dlouhodobá nezaměstnanost trvá déle než rok. Po roce bez zaměstnání mizí u lidí pracovní návyky a kvalifikace. Lidé se tedy stávají nezaměstnatelnými. Z pohledu společnosti se jedná o závažný problém, který je nutné řešit.

Vytipovávají se regiony, kde je s dlouhodobou nezaměstnaností problém a zjišťují se důvody, proč tomu tak je. Mnohem méně problematická je totiž vyšší míra nezaměstnanosti při rychlém zařazování pracovníků do nových pracovních míst, oproti nižší míře nezaměstnanosti, kdy jsou nezaměstnaní dlouhodobě v evidenci úřadů práce. Čím déle je člověk bez práce, tím větší pravděpodobnost totiž je, že bez ní bude i nadále. Novým trendem se stává vzrůstání dlouhodobé nezaměstnanosti i při poklesu nezaměstnanosti celkové (Mareš, 2002, s. 26-46). Dlouhodobá nezaměstnanost má podle Kuchaře (2007, s. 125) stoupající tendenci a od roku 2001 dokonce přesahuje polovinu všech nezaměstnaných.

Skrytá nezaměstnanost není zjevná. Lidé se nejdou evidovat na úřad práce, a tedy nejsou nikde vedeni. Často jsou to ženy v domácnosti, či studenti pokračující v dalším studiu. Patří sem i osoby, které si například dělají rekvalifikaci, nebo se účastní veřejně prospěšných prací a v neposlední řadě i osoby, které jdou do předčasného důchodu vzhledem k tomu, že jsou z důvodu svého věku odsunuty z pracovního trhu. Neúplnou zaměstnaností se myslí práce na zkrácený úvazek, a tedy nevyužití schopností a možností člověka, tak jak by bylo možné. Většinou se jedná o zaměstnávání žen. Společnost se tímto způsobem snaží čelit masové nezaměstnanosti, což ovšem přináší nevýhody takto zaměstnaným. Do nepravé nezaměstnanosti spadají osoby, které si nehledají práci, nebo jsou v evidenci úřadů práce jen kvůli čerpání podpory a přitom pracují nelegálně. (Mareš, 2002, s. 22-23)

Seznámili jsme se s nezaměstnaností a definicí nezaměstnaného. Rozdělili jsme si nezaměstnanost na frikční, strukturální, cyklickou a sezónní. Tyto druhy jsme si také popsali a vysvětlili si, kdo do těchto druhů nezaměstnanosti patří a také jestli se jedná o nezaměstnanost dobrovolnou, nebo nedobrovolnou. Nezaměstnanost dobrovolnou a nedobrovolnou jsme si také blíže specifikovali. Na závěr jsme si objasnili nezaměstnanost dlouhodobou, skrytou, neúplnou a nepravou. V následující kapitole nás čeká politika zaměstnanosti, kde si objasníme její nástroje pomoci nezaměstnaným, osvětlíme význam a funkce Úřadu práce ve Zlíně a popíšeme, které skupiny nezaměstnaných jsou rizikovými.

2 POLITIKA ZAMĚSTNANOSTI

2.1 Nástroje aktivní a pasivní politiky zaměstnanosti

„Státní správu v oblasti státní politiky zaměstnanosti v České republice vykonává Ministerstvo práce a sociálních věcí a Úřad práce České republiky.“ (ČESKO, 1998, s. 8271)

„Politika zaměstnanosti je definována jako činnost, směřující k dosažení rovnováhy mezi nabídkou a poptávkou po pracovních silách, produktivnímu využití zdrojů pracovních sil a k zabezpečení práva občanů na zaměstnání. Jejím cílem je vytváření optimálních podmínek a předpokladů pro dosažení plné, produktivní a svobodně zvolené zaměstnanosti.“ (Kotýnková, 2003, s. 131)

Stát se snaží zasahovat do trhu práce svými možnostmi tak, aby byla nezaměstnanost co nejmenší, a využívá k tomu aktivní a pasivní politiky zaměstnanosti, kterou si teď přiblížíme. Podle Kuchaře (2007, s. 163) aktivní politika zaměstnanosti disponuje spoustou nástrojů, které využívá k boji s nezaměstnaností. Příkladem jsou různé programy pro nezaměstnané, poskytování poradenství nebo finanční nabídky.

Aktivní politika zaměstnanosti se zabývá jak vytvářením nových pracovních příležitostí, tak přispíváním zaměstnavatelům k vytváření nových pracovních míst. K dalším nástrojům aktivní politiky zaměstnanosti patří zapojování nezaměstnaných do veřejně prospěšných prací, poskytování rekvalifikace a podpora chráněných dílen a pracovišť pro občany se změněnou pracovní schopností. Je specifikováno, že rekvalifikacemi se zabývají úřady práce, které pomáhají uchazečům o zaměstnání zvýšit jejich kvalifikaci. Tomuto tématu se však budeme věnovat v následující podkapitole. Do aktivní politiky zaměstnanosti také patří pomoc při zaměstnávání mladistvých a absolventů. Za absolventa je považována osoba do dvou let od ukončení studia. Mezi hlavní cíle aktivní politiky zaměstnanosti patří začlenění rizikových skupin do trhu práce, zabránění sociálnímu vyloučení, zlepšení kvality života a zabezpečení prvního kontaktu s trhem práce pro mladistvé. Programy určené pro nezaměstnané se snaží o přizpůsobení kvalifikace nezaměstnaných trhu práce. Účast pomáhá také nezaměstnaným v udržování nebo obnovování pracovních návyků, zvyšuje jejich sebevědomí, sebedůvěru a také je může motivovat k dalšímu seberozvoji například formou vzdělávání nebo různých dalších školení (Kotýnková, 2003, s. 184-196). Což je velmi pozitivní, protože se lidem často stává, že upadají do depresí a pocitů bezmoci. Také

čím déle je člověk bez zaměstnání, tím více u něj hrozí úpadek schopností a pracovních návyků do takové míry, že se může stát nezaměstnatelným, čímž se vyřadí z trhu práce.

Součástí politiky zaměstnanosti je také pasivní politika zaměstnanosti, která se zabývá především hmotným zabezpečením nezaměstnaných (Kučař, 2007, s. 163). Pasivní politika zaměstnanosti podle Kotýnkové (2003, s. 131-144) stanovuje podmínky k poskytování hmotného zabezpečení a jeho výši. Obsahem pasivní politiky zaměstnanosti je v podstatě vyplácení podpor v nezaměstnanosti. Jedná se o opatření, kterými stát nezasahuje aktivně. Do politiky zaměstnanosti dále patří hospodářsko-politická opatření, která mají vliv na trh práce, přestože nejsou cílená přímo na něj. Sem spadá především podpora podnikání.

Názory nezaměstnaných na politiku zaměstnanosti však nejsou zcela pozitivní, nezaměstnaní mají pocit, že vláda poskytuje informace o volných pracovních místech pozdě a často jsou obzvláště zajímavá místa dávno obsazená (Brožová, 2003, s. 110). O neobnovované databázi volných míst a starých informacích se zmiňuje také Farková (2008, s. 246), která dále uvádí, že podle občanů vedou různé podpůrné programy k závislosti nezaměstnaných na státu nebo ke snížení jejich schopnosti pomoci si sami. Také o to méně hledají pomoc u známých či rodinných příslušníků a spoléhají se, že stát jim pomůže. I vysoké podpory v nezaměstnanosti vedou ke snížení motivace k hledání práce.

Ekonomové jsou však názoru jiného, podle nich je lepší preventivně zasahovat, než řešit pak důsledky v podobě kriminálních činů, užívání drog, delikvence mladistvých, výchovných problémů, chudoby a rozpadu rodin. (Brožová, 2003, s. 110)

U obou typů názorů je v něčem pravda. Vláda nemůže jen tak nečinně přihlížet tomu, jak se bude situace dále vyvíjet. Mají své nástroje, které využívají v boji s nezaměstnaností a někdy si sami nejsou vědomi důsledků svého jednání. Vhodnost původního teoretického záměru se projeví až v praxi. Vysoká podpora v nezaměstnanosti může vést ke ztrátě motivace si zaměstnání hledat, ale spíše u lidí, kteří nemají zájem pracovat a nechtějí učinit žádnou změnu. Ovšem ti, kteří poctivě pracují celý život, by měli být zabezpečeni v případě ztráty práce. Spravedlivý systém pro všechny je zřejmě jen utopií. Tak jako vše v životě má i politika zaměstnanosti svá pozitiva a negativa. Není možné se všem záporům vyhnout a je tedy nutné počítat s existencí lidí, kteří budou zneužívat stát a budou podněcováni k závislosti na něm, ať se vyvine systém jakkoli excelentní.

2.2 Význam a funkce Úřadu práce ve Zlíně

Ministr práce pověřil Úřad práce ve Zlíně vykonáváním státní politiky zaměstnanosti. Zlín je z okresů Zlínského kraje městem s nejnižší registrovanou nezaměstnaností a to 6,34% (ČSÚ, 2007, s. 14). Tato míra registrované nezaměstnanosti se postupně stále snižuje.

Na úřad práce se může jít zaevidovat každý nezaměstnaný. Za uchazeče o zaměstnání je však nezaměstnaný podle Kotýnkové (2003, s. 121-139) považován až v momentě, kdy požádá o zprostředkování práce na příslušném úřadě práce podle spádové oblasti. Dále musí být bez zaměstnání, nesmí být osobou samostatně výdělečně činnou, nesmí se soustavně připravovat na povolání a musí chtít a být schopný pracovat. Úřad práce pak může takto zaregistrovaným uchazečům pomáhat v nalezení práce prostřednictvím svých nástrojů. Úřad práce ve Zlíně se například věnuje poradenským službám, které se mohou zabývat vysvětlením pojmů ze zákoníku práce. Vyhodnocuje stav nezaměstnanosti. Informuje o volných pracovních místech na informačních panelech nebo pomocí samoobslužných počítačů, kdy je k dispozici personál připravený pomoci. Nabízí a organizuje rekvalifikace. Zprostředkovává zaměstnání porovnáním schopností uchazečů s požadavky zaměstnavatelů. Vede evidenci uchazečů o zaměstnání a evidenci volných míst. Rozhoduje o vyřazení z evidence uchazečů. Zabývá se podmínkami hmotného zabezpečení a vyplácením hmotného zabezpečení. Podporuje zaměstnavatele při vytváření nových pracovních míst. Mladistvým a absolventům nabízí veřejně prospěšné práce. Občanům se změněnou pracovní schopností pomáhá zajišťovat chráněné dílny a pořádá výcviky v JOB klubu, kterých se mohou uchazeči účastnit. Výcviky probíhají ve skupině a výhodou je setkávání s jinými uchazeči, při nichž může docházet k přenosu zkušeností. Mohou se také navzájem podporovat. Navíc jsou všechny uvedené služby zcela zdarma.

Významnou součástí Úřadu práce ve Zlíně jsou rekvalifikace. Jedná se o změnu dosavadní kvalifikace, kdy se uchazeč o zaměstnání přípravou chystá na výkon jiné profese, než kterou dosud vykonával (Beneš, 1991a, s. 31). Rekvalifikace je podle Mareše (2002, s. 122) velmi rozšířena v boji s nezaměstnaností ve většině zemí obzvláště u dlouhodobě nezaměstnaných. Je nutné ji ale používat rozumně, aby neměla negativní dopad na nezaměstnané, protože pokud i po absolvování rekvalifikace zůstanou uchazeči bez práce, může to vést k pochybnostem o jejich schopnostech a negativním psychickým důsledkům.

Ze struktury nezaměstnaných také vyplývá, že v postavení na trhu práce hraje velkou roli vzdělání. Čím vyššího vzdělání člověk dosáhne, tím větší šance většinou na trhu práce má.

S tím souvisí i zmiňovaná rekvalifikace a zvyšování kvalifikace, které je obsaženo i v Národním plánu zaměstnanosti z roku 1999 v rámci prevence nezaměstnanosti (Kuchař, 2007, s. 19). Na vzdělání by tak mohlo být pohlíženo podobným způsobem, protože podle Nováka (2012, s. 34) se „nejdůležitějším faktorem pro postavení konkrétního zaměstnance na trhu práce podle analýz ČSÚ ukazuje stupeň dosaženého vzdělání.“ Míra nezaměstnanosti byla v roce 2012 nejvyšší u lidí se základním vzděláním 28,4 %, druhé místo patřilo vyučeným s 8,2 %, třetí místo obsadili lidé s maturitou 5,2 % a nejmenší nezaměstnanost byla evidována u vysokoškoláků 2,5 %. Trhem práce je zde myšleno místo, kde lidé svou práci nabízejí a zaměstnavatelé práci poptávají. Dochází pak k řešení pracovních podmínek či mzdy. Výsledkem bývá uzavření pracovní smlouvy, když zaměstnavatel najde vhodného kandidáta a pracovník uspokojivé předpoklady pro sebe. (Řehoř, 2010, s. 14)

Na úřadě práce se uchazeči podle Mareše (2002, s. 124) mohou také informovat, které stránky své osobnosti je momentálně žádoucí pro trh práce rozvíjet, nebo co mají dělat v případě sebezaměstnávání. Případně mohou navštěvovat kluby, kde je možné si předávat zkušenosti a zdokonalovat se v dovednostech, aby byli úspěšní na trhu práce. Úřad práce jim může také pomoci připravit se na pohovor, psát životopis a motivační dopis. Úřad práce tak disponuje nepřeberným množstvím nástrojů pomoci nezaměstnaným.

Ovšem předpoklad doby minulé, že nezaměstnaní budou přicházet v těžkých životních situacích ovlivňujících jejich psychický stav, a proto bude úřad práce místo plné pochopení a citlivosti se v době dnešní nenaplnil (Beneš, 1991b, s. 37). Často jsou zaměstnanci na úřadě práce nekompetentní a hovoří s uchazeči jen o tom nejnnutnějším, nevěnují se jim dostatečně, nepomáhají jim najít jejich sebevědomí při probrání úspěchů v předešlém zaměstnání a nabízejí pouze málo placená zaměstnání. Každá úřednice má podle Vichnarové (2000, s. 111) na starost tolik nezaměstnaných, že nemá čas s nimi rozebírat jejich pocity, pomohlo by ovšem posílení o psychology na úřadu práce. Problémem jsou také časté předsudky. Pracovníci na úřadech totiž většinou vnímají nezaměstnané negativně.

Místo pomoci a pochopení se tak může nezaměstnaným naskytnout spíše opovrhování, což může vést k negativním důsledkům. Lidé pak nemají zájem o další hledání zaměstnání nebo rekvalifikaci. Zanevrou na úřad a vyřeší situaci svými silami. Ať už legálním, či nelegálním způsobem. Pomohlo by posílení personálu úřadu práce, aby bylo možné se každému uchazeči věnovat dostatečně dlouho, aby pomoc pro ně byla co nejefektivnější a cílená, aby lidé odcházeli s pocitem, že je pro ně uděláno maximum a byli motivováni sami vytvářet podmínky k úspěšnému nalezení zaměstnání.

2.3 Rizikové skupiny nezaměstnaných

Nezaměstnanost postihuje některé skupiny osob více než jiné. Je selektivní a ohrožuje především tzv. rizikové skupiny lidí (Buchtová, 2013, s. 10). Úřady práce se věnují začleňování těchto rizikových skupin zpět na trh práce a my si teď objasníme, kdo do těchto rizikových skupin patří.

Kuchař (2007, 2002, s. 143) sem řadí ženy. Jde především o ženy s dětmi. Pokud se srovná míra nezaměstnanosti u mužů a žen bez dětí, nejsou v ní totiž zásadní rozdíly (Novák, 2012, s. 34). Nejvíce se to podle Mareše (2002, s. 126) týká žen, které přijaly za vlastní role matek a žen v domácnostech, které nemají touhu se dále vzdělávat a zůstávají u základního či nízkého vzdělání, a tím se odsuzují k většímu riziku být nezaměstnanými. Ženy jsou také první v řadě, když se propouští a s velkými obtížemi se vrací zpátky na trh práce. Také jsou více směřovány k práci na zkrácený úvazek. Zaměstnavatelé mají menší chuť je zaměstnávat, protože bývají častěji doma kvůli dětem, čímž jsou degradovány.

Další rizikovou skupinou jsou mladiství. Mladí lidé mají málo zkušeností a jsou většinou bez praxe, což je pro ně znevýhodňující. Často inklinují k málo perspektivním oborům, kde je vysoká fluktuace pracovníků. Pokud si ovšem neosvojí zapojení do pracovního procesu do určité doby, může to vést k tomu, že nebudou mít zájem začít pracovat a povede je to k sociálně patologickým jevům a vyřazení ze společnosti. (Buchtová, 2013, s. 82-83)

Kuchař (2007, s. 147-152) sem dále řadí absolventy škol. Nechce je přijímat velká část zaměstnavatelů z důvodu nedostatku praxe. Patří sem absolventi základních, středních i vysokých škol do dvou let od ukončení studia. Někteří absolventi nehledají práci a využívají poslední prázdniny k cestování, čímž oddalují nástup do zaměstnání. Další příčinou nezaměstnanosti absolventů je neochota stěhovat se za práci či nízký plat. Nakonec se však stejně musí přizpůsobit situaci a nastoupit do zaměstnání, které nekoresponduje přesně s jejich představami, což jim nebrání v hledání jiné práce, která bude vyhovovat jejich parametrům. Většinou bývají v evidenci uchazečů jen do skončení vyplácení podpory.

Následuje skupina střední dospělosti, kde je těžší přijít o práci, protože člověk celý život pracoval v jedné firmě a není pro něj lehké se vyrovnat s nedostatečností jeho kvalifikace na trhu práce. A také skupina starší dospělosti, kde bývají lidé často diskriminováni, protože zaměstnavatelé mají obavy o jejich výkonnost (Švancara, 2002, s. 165-168). Lidé se bojí, že neobstojí v konkurenci s mladšími a také jsou už hůře přizpůsobiví. Často jsou nevstřícní a neumí využít své kvality k tomu, aby mohli předávat své cenné zkušenosti dál.

Do rizikových skupin spadají i lidé předdůchodového věku. Zde jsou problémy spíše očekávány, protože je možné, že nároky na kvalifikaci se budou stále zvyšovat i u těchto lidí, čímž se stanou více ohrožení nezaměstnaností. Nevýhodou těchto lidí je větší nemocnost, těžší přizpůsobení se jak potřebám trhu práce, tak vlastní nastalé situaci. Zaměstnavatelé je nechtějí zaměstnávat, protože očekávají menší produktivitu a adaptabilitu. Další rizikovou skupinou jsou lidé se zdravotním postižením (Kuchař, 2007, s. 153-155). Došlo totiž k ukončení činnosti mnoha firem, které se zabývaly zaměstnáváním zdravotně postižených.

Kuchař (2007, s. 158) mezi rizikové skupiny řadí také romskou minoritu. Romové jsou podle něj velmi problematická skupina osob, protože nejsou adaptabilní a hodnotu vzdělání nevnímají jako významnou. Jejich kvalifikace tak často neodpovídá potřebám trhu. Mají většinou jen základní vzdělání. Z hlediska uplatnění na trhu práce se setkávají s největšími předsudky, zaměstnavatelé se proto vyhýbají jejich přijímání a diskriminují je. S velkými obtížemi si tak hledají zaměstnání pro svou špatnou pověst, což ovlivňuje celý jejich život.

Zvláštní skupinu tvoří také lidé bez kvalifikace nebo s nízkým vzděláním. Tito lidé jsou zasaženi nezaměstnaností nejvíce, protože stále rostou nároky na kvalifikaci a nejsou schopni se těmto požadavkům přizpůsobit (Kuchař, 2007, s. 139-140). Toto je problémem i u romských občanů. Význam kvalifikace a vzdělání roste ve všech etnických skupinách i ve všech věkových kategoriích. Jsou kladeny stále vyšší nároky a lidé, kteří nejsou schopni se jim přizpůsobit, mají o to menší šance udržet se na trhu práce a nalézt zaměstnání.

Lidé bez vzdělání podle Buchtové (2013, s. 80-90) tvoří underclass tzv. skupinu deklasovaných. Dlouhodobě nezaměstnaní, bez kvalifikace a pracovních schopností, žijící mimo pracovní trh. Mají patologické chování, stávají se alkoholiky, může jít o recidivisty i vracející se z nápravného zařízení. Jsou těžce vzdělavatelni a stávají se závislými na sociální pomoci státu. Podpora se pro ně stává regulérním příjmem a nejví zájem o zaměstnání.

Toto jednání je považováno za útěk pod sociální deštník. Problém by mohl nastat v případě dědění tohoto způsobu života z generace na generaci, kdy by docházelo k tzv. sociálnímu parazitismu tedy využívání státu. Tito lidé žijí na okraji společnosti, protože se z ní svým přičiněním vyloučili, bojují s chudobou a přestali uznávat autority (Brožová, 2003, s. 91-106). V širším kontextu se sem dají zařadit lidé, kteří jsou odsunutí z trhu práce tedy všichni, kdo spadají do rizikových skupin.

V této kapitole jsme se věnovali politice zaměstnanosti. Definovali jsme si aktivní a pasivní politiku zaměstnanosti, seznámili jsme se s názory lidí na politiku zaměstnanosti a jejími

nástroji. Ukázali jsme si, k čemu slouží Úřad práce ve Zlíně, jaké má funkce, v čem může nezaměstnaným pomoci a jakým způsobem naplňuje politiku zaměstnanosti. Přiblížili jsme si význam rekvalifikace a ujasnili si, kdo je uchazečem o zaměstnání, a co je trh práce. Popsali jsme si, kdo patří do rizikových skupin nezaměstnaných i nově vznikající třídu deklasovaných. Tato kapitola nás pomalu přiblížila ke kapitole poslední, kde se budeme věnovat důsledkům nezaměstnanosti. Popíšeme si, kdo jak nezaměstnanost prožívá a oblasti, které nezaměstnanost ovlivňuje a s čím vším v životě člověka souvisí. Toto je také zároveň předmětem naší praktické části.

3 DŮSLEDKY NEZAMĚSTNANOSTI

S nezaměstnaností se vyrovnává každý jinak. Záleží na tom, kdo je jaká osobnost. Pojmem osobnost je podle Boroše (2002, s. 278) člověk s jeho duševními vlastnostmi, kterými se vyznačuje jako individuální osobnost. Každá osobnost je především jedinečná, a proto zvládá nezaměstnanost každý člověk odlišným způsobem. Pro všechny je však obrovským zásahem do života. Vyvolává rozmanité pocity a působí většinou negativně, avšak jsou i lidé, kteří ji považují za pozitivní a jsou schopni využívat ji ve svůj prospěch.

Nezaměstnanost se sebou přináší i zhoršení zdravotního stavu, avšak zase co člověk to jiná intenzita a jiné množství zdravotních komplikací (Kotýnková, 2003, s. 151). Lidé procházejí podle Vichnarové (2000, s. 110) při ztrátě práce různými stadii vyrovnávání se. Zpočátku si myslí, že se někdo spletl a nemohou tomu uvěřit. Další fází je vztek, který je ovšem prospěšný, protože mobilizuje síly k překonání této situace. Pak může ale přijít fáze beznaděje, která je bezvýchodná. Nezaměstnanost znamená pro různé lidi různou zkušenost, i když jsou některé prožitky, které mají všichni společné, ač s různou intenzitou. Na tom jaký člověk je a z jakého sociálního prostředí také závisí, kterými stadii vyrovnávání projde a také, jak bude nezaměstnanost prožívat, a jak ji zvládne, či nezvládne.

Mezi nejčastější faktory zvládnutí nezaměstnanosti patří věk. V každém věku je jiná finanční zodpovědnost. Jiné je to, když je člověk mladý, svobodný a sám a jiné je to, když má početnou rodinu, o kterou se musí postarat. Také s věkem klesá schopnost adaptace a udržení nově nabytých dovedností a v neposlední řadě věk ovlivňuje šanci na znovunalezení zaměstnání. Dalším faktorem je pohlaví. Muži jsou souzeni daleko tvrději než ženy a především ženy mají možnost seberealizace v domácnosti. Dále sem patří kvalifikace. Méně kvalifikovaní lidé jsou po ztrátě zaměstnání více beznadějní, protože je menší pravděpodobnost jejich uplatnění na trhu práce. Dávají více za vinu společnosti, že o práci přišli, a proto jsou i méně aktivní. Často jde o lidi s nižším sebevědomím, a proto na ně ztráta práce působí jako větší psychická zátěž. Dalším faktorem je příbytek času. Pokud je účelně využíván, působí pozitivně, pokud ovšem lidé zleniví, o to těžší pro ně je zařadit se znovu na trh práce, proto lidé potřebují smysluplné volnočasové aktivity (Buchtová, 2013, s. 69-72). Záleží také na finančním zabezpečení v době ztráty zaměstnání. Nedostatek finančních prostředků vede k omezení aktivit ve volném čase a může s tím být spojená i deprivace (viz podkapitola 3.3). Lidé s úsporami zvládají nezaměstnanost lépe a nezanechávají na nich takový negativní dopad, protože dokážou toto období překlenout bez výrazné újmy.

Zvládání nezaměstnanosti ovlivňuje také její délka. Lidé ztrácí pracovní návyky, čímž se stávají méně hodnotnými pro trh práce. Čím déle jsou tedy bez práce, tím více klesá šance na její nalezení. Patří sem také odolnost člověka. Čím je člověk silnější, tím lépe se s nezaměstnaností dokáže vyrovnat a tím méně potíží mu působí. Velkou roli hraje také rodinné zázemí a emoční a sociální opora (Buchtová, 2013, s. 69-74). K dalším faktorům řadí Kotýnková (2003, s. 151) psychické vybavení člověka, typ osobnosti a schopnost adaptace. Někteří lidé zvládají těžké situace s lehkostí, jiným činí problém překonat zdánlivě malou překážku a vyhledávají odbornou pomoc k jejímu odstranění. Rychlost přizpůsobení se situaci je také důležitá. Čím dříve se člověk vzchopí a začne svou situaci řešit, tím dříve se mu podaří zaměstnání najít. Pokud to vzdá, klesá šance na úspěch.

Hůře se s nezaměstnaností potýkají lidé, kteří mají smysl pro etiku práce, jsou cílevědomí a ambiciózní. Tyto vlastnosti vedou při ztrátě práce k rychlému úpadku a beznaději. Ambice jsou základem úspěchu, ale také daleko tvrději nezaměstnaného zasahují v případě neúspěchu. Nezaměstnanost je také horší pro lidi, kteří byli ve svém zaměstnání spokojeni a zažívali v něm úspěch. Lépe nezaměstnanost snáší lidé, kteří svou práci neměli rádi, protože někteří svou situaci chápou jako šanci na změnu. Důležitá je zde motivace, která jim může pomoci se z této situace rychle dostat (Brožová, 2003, s. 107-108). Životní strategie, které nezaměstnaní zvolí, mají podle Mareše (2002, s. 106-108) velký vliv na zvládání nezaměstnanosti a míru ovlivnění života nezaměstnaných. Jsou lidé, kteří se nenechají zlomit, bojují a jdou si za svým cílem, ale jsou i lidé, kteří neumí se situací bojovat a podvolí se nepřizní svého osudu. Najdeme i takové osoby, které rezignují a využívají volný čas ke svým zálibám a koníčkům. A samozřejmě jsou zde i lidé, kteří pracují v šedé ekonomice.

Lépe se pak s nezaměstnaností také vyrovnávají lidé, kteří hledají chybu u sebe, protože se více snaží ze situace dostat, nepodléhají jí. A také ti, kteří to berou jako možnost najít si jiné, případně lepší zaměstnání. Mezi strategie, které mají nezaměstnanému pomoci situaci zvládnout, patří plány na podnikání, další vzdělávání, rekvalifikace, hledání práce, rozvíjení svého okruhu zálib a hledání nových sociálních kontaktů. Ztráta práce nemusí být jen negativní, dává prostor pro utužování vztahu s partnerem, dětmi či přáteli a naději na nový začátek (Buchtová, 2013, s. 49-69). Přesto bývá nezaměstnanost spíše vnímána negativně, protože přes všechny problémy s ní spojené jen málo kdo vidí v této těžké situaci něco pro sebe kladného. Záleží však vždy na každé osobnosti individuálně. Pesimističtí lidé se například o pozitivní náhled nebudou s největší pravděpodobností ani snažit.

3.1 Oblast osobnosti nezaměstnaného a jeho života

Delší nezaměstnanost sebou přináší osobnostní změny. Podle Buchtové (2013, s. 10-68) dochází k rozpolcení osobnosti. Nastává krize identity. Člověk se uzavírá do sebe. Objevuje se dysfunkční chování, beznaděj, nejistota, nespokojenost, pesimismus, emoční nepohoda, ztráta vnitřní harmonie, nepotřebnost, ponížení, ochablost, smutek, sebenenávist a vzniká strach z budoucnosti. Ztrácí se schopnost řídit svůj čas a z běžného života mizí smysluplné aktivity. Celkově klesá kvalita života.

Nezaměstnaní přichází o možnost rozvoje schopností, dovedností a získávání nových zkušeností a ztrácí pracovní návyky, čímž ztrácí svou hodnotu na trhu práce. Dochází k dequalifikaci tedy ke ztrátě kvalifikace a klesá hodnota lidského potenciálu. Čímž dochází k degradaci. Nezaměstnaní pak často pochybují o svých schopnostech a snižuje se jejich sebeúcta, sebedůvěra a sebevědomí. Ztrácí víru v naději na změnu a objevuje se destruktivní chování. Nemohou vyjadřovat svou identitu pracovním místem, cítí se podřadní, nedostateční, neužiteční a zbyteční (Brožová, 2003, s. 76-122). Lidé také podle Mareše (2002, s. 47-88) ztrácí cíle, motivaci a oslabuje se morálka. Cítí bezmoc tváří v tvář vlastnímu osudu. Často jsou velmi zoufalí. Dochází ke zhroucení časové struktury jejich života i dne. Čas přestává mít účel. Žijí pouze přítomností. Celkově nezaměstnanost uvádí osoby do špatných životních podmínek. Vnímáme, že se snižuje hodnota sama sebe, konkurenceschopnost a mizí možnost seberealizace a seberozvoje. Pro ty, jejichž smyslem života byla práce, mizí veškerý smysl bytí. A jejich život se stává zbytečným. Ztrácí se životní perspektiva (Fürst, 1997, s. 152). U některých podle Kotýnkové (2003, s. 151-156) dochází k agresi a vytrácí se zájem o práci. Nezaměstnanost však může mít i pozitivní důsledky jako touha po vzdělávání nebo snaha o nalezení lepšího pracovního místa. Lidé se ale podle nás cítí spíše nevyužití a vnímají se negativně. Přemýšlí o bezvýchodnosti své situace a nemají sílu ke změně. Nedokážou žít sami se sebou natož se svými blízkými.

Nezaměstnanost se tak dotýká i rodiny nezaměstnaného. Je velkou psychickou zátěží pro všechny členy. Dochází k narušení rovnováhy uvnitř rodiny. S nezaměstnaností přichází problémy, které poškozují život rodiny. Což může vést až k rozpadu rodiny a rozvodu. Zůstane-li bez zaměstnání muž, často přestane plnit roli autority (Buchtová, 2013, s. 10-78). Problémy se těžko řeší, protože je rodina pod vlivem stresu a reaguje přehnaně nebo nemá pochopení. Nedokáže si popovídat bez emocí a najít řešení či vyhledat pomoc. Nezaměstnaní se proto často straní okolí včetně členů domácnosti.

Rodina se stává podle Mareše (2002, s. 80-126) nestabilní a může dojít ke krizi. Vyjímkou nejsou krize manželské. Rodina ztrácí sociální status. Dochází ke snížení životní úrovně. Přicházejí finanční problémy. Mění se fungování, vnitřní pravidla rodiny i rozdělení domácích prací. Dochází k sociální izolaci rodiny. Mohou se objevit přidružené problémy jako zneužívání dětí, záškoláctví, delikvence mladistvých či problémy s výchovou.

Velký vliv na zvládnutí nezaměstnanosti má stabilita rodinného života před ní. Zvyšuje se totiž napětí, a pokud byly hádky dříve, teď se jen prohloubí. Pokud však rodina normálně fungovala, je velká šance, že těžké období úspěšně překoná. (Fürst, 1997, s. 152)

3.2 Oblast ekonomická

Jedním z nejdůležitějších důsledků nezaměstnanosti je ztráta příjmů. Přestože je v našem státě dočasně možné žít celkem slušný život i bez mzdy. Nezaměstnanost sebou přináší ekonomickou nejistotu do budoucnosti. Podle Brožové (2003, s. 76-107) je nezaměstnaný vyřazen z účasti na ekonomickém životě a je uvržen do nepříznivé finanční situace, která může vést až k existenčním problémům. Nutnost žít jen z podpory v nezaměstnanosti nebo na úrovni životního minima způsobuje snížení životní úrovně. Někteří lidé si však zvyknou na skromnější život ze sociálních dávek a dají mu přednost před hledáním zaměstnání.

Velké problémy ale nezaměstnanost přináší i lidem pobírajícím podporu. Lidé jsou společností odsuzováni, což vede k tomu, že cítí vinu za pobírání peněz od státu, přestože příjmy od státu sotva stačí na pokrytí základních životních potřeb. K finančním potížím se tak mohou přidružit i dluhy. Lidé proto zmenší spotřebu, což vede ke strádání. Jsou vyloučeni z konzumu jako hlavní činnosti společnosti. Přichází o možnost dávat najevo sociální status tím, co si kupují. A ztrácí také možnost tímto způsobem vyjadřovat identitu. Často se snaží nedat najevo ztrátu zaměstnání. Někdy se stále chovají jako zaměstnaní. Snaží se co nejdéle udržet tuto tíživou situaci ve svých rukou. Je pro ně skličující, že nemohou obměňovat šatstvo i zařízení domácnosti podle společností uznávaného standardu. Velkým problémem se také stává zajišťování výživy. Z důvodu nedostatku finančních zdrojů dochází také k omezení aktivit ve volném čase. Někteří lidé ale řeší nezaměstnanost individuálně a pracují v šedé ekonomice. Pobírají i podporu v nezaměstnanosti, čímž se dostanou na příjem vyšší než ze zaměstnání. Většinou ale může nedostatkem financí dojít až k chudobě (Mareš, 2002, s. 75-108). Nezaměstnanost může mít fatální následky, kterých se bude člověk zbavovat i v době po nalezení nového zaměstnání, proto je nutné ji nepodceňovat.

Podle Farkové (2008, s. 248) je chudoba stav, ve kterém je člověk vlivem nedostatku finančních prostředků ohrožen na zdraví, životě a bere mu pocit slušného života.

Příčinou chudoby jsou nedostatečná vládní opatření, která mají řešit těžké životní situace lidí, kteří se bez něčí pomoci neobejdou. Z tohoto důvodu mohou být ohroženi na zdraví a životě. Což může vést k existenční kriminalitě či rozporu s normami společnosti. Lidem je sice poskytována podpora v nezaměstnanosti, ale pouze po určitou dobu bez možnosti zaručení, že do skončení jejího pobírání bude člověk znovu práci mít (Kelbich, 2012, s. 6). Od chudoby pak podle Farkové (2008, s. 253) chybí už jen málo k bezdomovectví, které definuje jako přebývání venku bez pevné střechy nad hlavou.

Lidé mohou přijít nejen o finanční ocenění, ale i o různé benefity jako stravenky, služební automobil, telefon, jazykové kurzy, zahraniční stáže, permanentky do bazénů, fit center, kosmetických salónů, příspěvek na dovolenou či na oblečení (Vichnarová, 2000, s. 65-66).

3.3 Oblast psychického a fyzického zdraví nezaměstnaného

Psychika se podle Boroše (2002, s. 80-81) utváří od útlého dětství stykem s ostatními lidmi. Obsah lidské psychiky - prožívání a chování, je ovlivňováno prostředím a výchovou.

Ztráta práce postihuje celou psychiku člověka. Má vliv na jeho intelekt, citovost i vůli. Může způsobovat vznik duševních krizí. „Nezaměstnanost vede k negativnímu subjektivnímu hodnocení zdravotního stavu.“ Nezaměstnanost ovlivňuje jak zdraví psychické, tak fyzické. K psychickým symptomům patří deprese. Může se dostavit, když člověk nemůže práci najít. Patří sem také apatie, stres, úzkost. Člověk může také prožívat trauma. Dalšími důsledky jsou frustrace a deprivace (Buchtová, 2013, s. 49-77). Depresí je podle Hartla (2000, s. 52-105) duševní stav provázený pocitem smutku, negativními myšlenkami a skleslou náladou. Apatie je příznakem deprese. Provází ji citový nezájem o okolí. Stres je odezvou na negativní situaci a poškozuje zdraví svým působením na člověka. Je nejvýraznějším a nejčastějším projevem u nezaměstnaných. Málokdo dokáže reagovat klidně a bez nervového vypětí v takové tíživé situaci, jakou nezaměstnanost je. Úzkost je bezpředmětný strach. Člověk se jím cítí pohlcený, i když nezná jeho příčinu. Trauma je poškození duše.

Frustrace je zklamání z nepostačujícího uspokojování potřeb. Deprivace je formou frustrace. Projevuje se jako nedostatek něčeho důležitého (Čáp, 2001, s. 200). Lidé trpí nedostatkem financí, úcty, i pochopení, což se může projevit v somatické oblasti formou nemoci.

Dalším důsledkem nezaměstnanosti je zvýšení počtu psychiatricky léčených osob, s čímž souvisí zhoršení psychických poruch pacientů již léčených. (Farková, 2008, s. 243)

Mezi fyzické důsledky patří podle Buchtové (2002, s. 7) nespavost. Je zaznamenán větší výskyt alergií a diabetu (cukrovky). Dochází ke zhoršení a oslabení imunitního systému.

Patří sem také objevující se bolesti hlavy, zvýšený krevní tlak, častější výskyt civilizačních chorob a kožních alergií (Kotýnková, 2003, s. 151). Lidé trpí podle Buchtové (55-80) poruchami spánku, únavou, větším výskytem srdečních chorob, žaludečními vředy a kloubním revmatismem. Také jsou vlivem nedostatečné imunity náchylnější k nemocem. Nezaměstnanost může způsobovat i astma. Jsou zde i sekundární symptomy se zdravím spojené. Objevuje se více drogově závislých. Lidé více kouří, požívají alkohol a je zaznamenána větší spotřeba léků. Posledním problémem je vyšší výskyt sebevražd. Sebevražda je z našeho pohledu pro nezaměstnané řešením, ve kterém přes prožívaný stres a nervové vypětí vidí jediné východisko z jejich svízelné situace.

3.4 Oblast sociálně - společenská

Stát se nezaměstnaným je pro člověka sociální smrtí. Dochází ke ztrátě sociálního statusu, který vyjadřuje pozici člověka ve společnosti. Nejde však jen o ztrátu statusu jako takového, ale o přijetí statusu podřadného, čímž je status nezaměstnaného. Proto také ženy hledají možnost, jak se dostat ze statusu nezaměstnaných do rolí matek společností uznávaných. Přestanou proto brát antikoncepci a snaží se o otěhotnění. (Mareš, 2002, s. 68-88)

Dalším důsledkem je podle Brožové (2003, s. 104-108) ztráta společenských vztahů. S tím souvisí ztráta společenských kontaktů. Nedochází ke společným prožitkům a mizí zájem o kontakt. Následkem toho dochází k vyloučení nezaměstnaného ze společnosti. Pracovní zařazení dává totiž člověku určité místo ve společnosti. Nezaměstnaný tak o něj přichází. Najednou jako by neměl právo patřit mezi ostatní. Dochází ke stigmatizaci nezaměstnaného. Jako by chodil a měl na čele nálepku selhání, že nesplnil společenská očekávání.

Stigmatizací se rozumí rozdíl mezi tím, čím by člověk měl být a tím, čím skutečně je. Společnost klade na nezaměstnané nároky a vyvíjí na ně tlak, protože je vnímá negativně, když se jim nedaří práci najít. Očekává od nich neustálé hledání zaměstnání bez ohledu na jeho úspěšnost a také po nich chce přijmutí zaměstnání i hůře placeného, než aby byli bez práce (Mareš, 2002, s. 75-93). Společnost tak nezaměstnané staví do velmi nelehké situace. Najdou se samozřejmě lidé, kteří nejeví zájem o nalezení zaměstnání, není možné je ale posu-

zovat plošně. Někteří z nich možná v důsledku situačních faktorů ztratili zaměstnání svou vinnou, ale nejsou nám známy výzkumy, které by se zabývaly jejich počtem, proto by se mělo stigmatizaci zabránit. Některé totiž může tlak společnosti dovést až k rezignaci.

Nezaměstnanost sebou nese také omezení participace na společenském a politickém životě. Účast nezaměstnaných se tak stává zcela bezvýznamnou (Mareš, 2002, s. 75). Nemohou se věnovat činnostem většinové společnosti a podílet se svými životy na ní. Nepřispívají do ní a to se pojí s pocity nedostatečnosti. Schovávají se do ústraní a stahují se od ostatních.

Z toho všeho také podle Mareše (2002, s. 82-91) vyplývá, že se zvyšuje sociální izolace nezaměstnaných. Objevuje se odklon od hodnot společnosti. Nezaměstnaní se častěji setkávají s odmítáním. Mají pocit, že nikam nepatří. Upadá pak také úcta k autoritám.

Zhoršuje se také hospodářská situace státu. Objevují se negativní postoje vůči společnosti. Obrat proti ní. Důsledkem čehož je růst kriminality, násilí a rasových a meziskupinových konfliktů (Buchtová, 2013, s. 10-63). S tím souvisí podle Mareše (202, s. 92-155) tíhnutí k extrémistickým hnutím a studii potvrzenému deviantnímu chování. Jde o chování, které neodpovídá hodnotám dané společnosti. Je také častěji provozována prostituce.

Podle nás je hlavním důsledkem nezaměstnanosti vyšší výskyt sociálně patologických jevů obecně. „Sociální patologie je označením pro všechny nenormální nebo všeobecně nežádoucí společenské jevy. Stanovení, co je patologické, se odvíjí od pojetí normality akceptované danou společností“ (Vykopalová, 2001, s. 9). Nezaměstnanost ovlivňuje celou naši společnost. Není pouze soukromým problémem nezaměstnaných, jak by se mohlo zdát.

Ukázali jsme si, jaké nepřehledné množství důsledků sebou nezaměstnanost přináší. Od těch méně významných až po ty velmi závažné. Rozdělili jsme je do čtyř oblastí a to do oblasti osobnosti nezaměstnaného a jeho života, ekonomické oblasti, oblasti psychického a fyzického zdraví a sociálně-společenské oblasti. Vybrali jsme nejvíce zmiňované důsledky nezaměstnanosti a seznámili jsme se s tím, jak lidé nezaměstnanost prožívají. Přesvědčili jsme se o tom, jak širokým tématem nezaměstnanost je, vybrali jsme pojmy a definice nejvíce s ní svázané a pomalu jsme se dostali k cíli teoretické části naší bakalářské práce a čeká nás část praktická. V ní se budeme věnovat popisu subjektivně vnímaného vlivu nezaměstnanosti na život nezaměstnaných a budeme zkoumat, které oblasti jejich života ovlivňuje, což poté porovnáme s teoretickou částí.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 PROJEKT VÝZKUMU

4.1 Vymezení výzkumného problému

Cílem práce je popsat subjektivně vnímaný vliv nezaměstnanosti na život informantů.

Nezaměstnaností jako výzkumným problémem se zabýváme, protože jde o závažný sociální problém a v důsledku automatizace a robotizace se v budoucnu počítá s jejím nárůstem. I proto je potřeba vědět o ní co nejvíce, aby bylo možné připravit na možnou nezaměstnanost jak další generace, tak pomoci úřadům práce v přístupu k nezaměstnaným, aby pomoc jim byla co nejefektivnější. Budeme tedy zkoumat nezaměstnané evidované déle než šest měsíců na Úřadu práce ve Zlíně, ve věkovém rozpětí 30 - 45 let.

O výzkumný problém se jedná, když je možné ho zkoumat. Od vymezení výzkumného problému se odvíjí celý výzkum. Obsahem je, co a kdo se bude zkoumat a za jakých okolností. (Gavora, 2000, s. 13)

4.2 Pojetí výzkumného šetření

Pro tuto bakalářskou práci byl zvolen kvalitativní výzkum. Důvodem tohoto výběru je nutnost zabývat se problémem do hloubky, což právě tento výzkum umožňuje. V literatuře se definice kvalitativního výzkumu velmi liší. Každý autor má na něj jiný náhled a vztahují ho jak k použitým metodám, tak technikám, jež využívá. Přiklonili jsme se tedy k pojetí od Strausse (1999, s. 10), který ho jednoduše popsal jako výzkum, který není možné kvantifikovat. Zabývá se zkoumanými jevy na individuální úrovni a výsledky nejde zobecnit.

4.3 Vymezení výzkumných otázek

Výzkumné otázky by měly vycházet z výzkumného problému. Směřují náš výzkum. Počet výzkumných otázek se pohybuje v rozpětí 4-8. Měly by být srozumitelné. Nesmí se v nich objevovat rozpor a termíny v nich uvedené by měly být definovat. (Miovský, 2006, s. 123)

Jsou stanoveny tyto výzkumné otázky:

Hlavní výzkumná otázka:

Které oblasti života nezaměstnaných nezaměstnanost ovlivňuje a jakým způsobem?

Díličí výzkumné otázky:

Jak vnímají a prožívají nezaměstnaní svou nezaměstnanost?

Jaký je pohled informantů na výskyt sociálně patologických jevů v důsledku nezaměstnanosti?

Jak informanti nahlíží na sebevraždu jako řešení nezaměstnanosti?

Jaká pozitiva nezaměstnanost nezaměstnaným z jejich pohledu přináší?

Které formy pomoci by zkoumané osoby ocenily při hledání zaměstnání?

4.4 Výzkumné cíle

Cíle výzkumu obecněji charakterizují výzkumný problém. Mělo by se jednat o popis toho, čeho by naším výzkumem mělo být dosaženo. Cíle by měly být stručné a výstižné. Samozřejmostí je také jejich jasné vymezení. (Miovský, 2006, s. 123)

Hlavní výzkumný cíl:

Hlavním výzkumným cílem je popsat subjektivní vnímání nezaměstnanosti zkoumanými osobami a analyzovat oblasti života, které nezaměstnanost ovlivňuje, aby bylo možné informantům více porozumět.

Dílčí výzkumné cíle:

Porozumět subjektivnímu prožívání nezaměstnanosti zkoumanými osobami.

Odkrýt negativní důsledky nezaměstnanosti z pohledu informantů.

Popsat pozitiva, která nezaměstnanost probandům z jejich pohledu přináší.

Zjistit formy pomoci, které by informanti ocenili při hledání zaměstnání.

4.5 Výzkumný soubor a způsob jeho výběru

Podle Šed'ové (2007, s. 73) je u kvalitativního výzkumu výzkumný soubor vždy záměrný. Není možné informanty vybírat nahodile to je specifikum kvantitativního výzkumu.

Kritéria výzkumného souboru:

Budeme zkoumat nezaměstnané evidované déle než šest měsíců na Úřadu práce ve Zlíně, ve věkovém rozpětí střední dospělosti 30 - 45 let.

Podle Čápa (2001, s. 238-239) je „střední dospělost (přibližně od 30 do 45 let) věk práce, tvořivosti a péče o děti.“ V tomto období dochází často ke krizi středního věku a bilanci života. Jedná se o dosažení jakéhosi vrcholu a rozhodování, co dál se životem. Děti větší už nevyžadují tolik péče a lidé hledají nový smysl života.

Složení výzkumného souboru:

Výzkumný soubor se skládá z 6 informantů. V poměru 4 ženy a 2 muži. Informantem se myslí osoba, s níž provádíme rozhovor, a která nás informuje o daných jevech, které zkoumáme (Gavora, 2000, s. 163).

Tab. 1: Základní údaje o informantech

JMÉNO	VĚK	VZDĚLÁNÍ	DÉLKA NEZAMĚŠTNANOSTI
Andrea	42	střední	6 let
Hana	42	střední s maturitou	8 měsíců
Markéta	42	střední	2 roky
Jan	36	základní	2 roky
Natálie	34	vysokoškolské	1,5 roku
Pavel	30	vyučen s maturitou	8 měsíců

Způsob výběru výzkumného souboru:

Je zvolena metoda záměrného (účelového) výběru přes instituce. Podle Miovského (2006, s. 138) jde o výběr, ke kterému nám pomáhá shlukování lidí spadajících do výzkumného souboru prostřednictvím nějaké instituce. Lidé využívají její služby a jsou pro nás lehce dostupní.

4.6 Proces sběru dat

Informanty jsme hledali na Úřadě práce ve Zlíně. Větší výskyt nezaměstnaných tam byl v dopoledních hodinách. Strávili jsme před úřadem několik dní, protože jsme se setkali s malou ochotou zapojit se do výzkumu. Vypozorovali jsme nejmenší ochotu v námi zvoleném věkovém rozpětí. Mladší a starší lidé by se rádi zapojili, ale museli jsme je vyloučit, protože neodpovídali kritériím našeho výběru. V požadovaném věkovém rozpětí byly více ochotné se do výzkumu zapojit ženy.

S probandy jsme prováděli rozhovory na různých místech dle jejich výběru. Nejčastějším místem byla kavárna a nejkliďněji probíhal rozhovor venku na lavičce. Délka rozhovorů se pohybovala v rozmezí od 22 do 41 minut. Informanty jsme si dále označili jako I₁, I₂, I₃, I₄, I₅ a I₆ pro snadnější orientaci. Kromě I₃, která sebou měla i partnera, byli ostatní informanti sami. Probandi byli vstřícní, sdílní a příjemní. Chovali se slušně a působili sympaticky. Snažili jsme se o navození milé atmosféry a z odezvy informantů usuzujeme, že se nám to

také podařilo. Všichni také poskytli souhlas s účastí na výzkumu a se zaznamenáváním rozhovoru. Byli také informováni o anonymitě rozhovorů.

4.7 Metoda sběru dat

Metodou pro sběr dat je polostrukturovaný hloubkový rozhovor (interview), což znamená, že jsou dána témata, která jsou hlavní, ale v průběhu rozhovoru je možné se doptávat na to, co nás zaujme, abychom získali další potřebná data pro náš výzkum. Pořadí otázek v těchto typech rozhovorů nehraje roli. V našem případě jsme se rozhodli získaná data nahrávat na diktafon. Jedná se o audiozáznam, jehož největší výhodou je autentičnost rozhovoru (Miovský, 2006, s. 159-197). V literatuře jsme také hledali vhodnou formulaci otázek do rozhovoru a našli jsme u každého autora jiné dělení. Vybrali jsme si rozdělení otázek podle Švaříčka (2007, s. 162-170). Zvolili jsme úvodní otázky ke zjištění základních demografických údajů, dále otázky hlavní, kterými jsme se snažili zjistit co nejvíce informací k našemu výzkumu. Následovaly nepřímé otázky, kde jsme se formou projekce snažili zjistit názory informantů na dané téma tak, aby řekli, co si opravdu myslí při projekci na jiné osoby. Závěrem jsme použili ukončovací otázky, kde jsme se snažili, aby respondenti neodcházeli se špatným pocitem.

4.8 Technika analýzy dat

Po provedení rozhovorů jsme použili doslovnou transkripci. Jedná se o přepis audiozáznamu do textové formy (Hendl, 2012, s. 208). Přesvědčili jsme se o časové náročnosti tohoto procesu. Je však nutností ke správnému provedení výzkumu a součástí otevřeného kódování, což je technika, kterou jsme pro náš výzkum zvolili. Jedná se o techniku, při které se výpovědi z rozhovorů analyzují. Rozčleňují se na menší celky, které nazýváme kódy. Názvy kódů nám logicky vyplývají z uvedených rozhovorů tak, že se ptáme, co je obsahem daného celku, kterému chceme dát kód. Tyto kódy pak procházejí procesem kategorizace, při němž je na základě podobnosti zařazujeme do určitých kategorií. Kategorie jsou skupiny obsahující podobné kódy. Vytváří se tak, aby název kategorie odpovídal shluku kódů, kterých se týká a působí jako nadřazené tomuto shluku podobných kódů. (Šedřová, 2007, s. 211-222). Využili jsme vzletné, metaforické označení jejích názvů, které nám vplynuly v průběhu zpracovávání. Kategorie jsou totiž pilířem analýzy. Dále jsou popisovány a porovnávány s teoretickou částí. Vztahují se také k daným výzkumným cílům a následně dochází ke zhodnocení dosažení těchto cílů.

5 ANALÝZA DAT

5.1 Jak přežít a nezbláznit se

V této kategorii se budeme zabývat subjektivním vnímáním a prožíváním nezaměstnanosti.

Průběh

I₁ uvedla, že zpočátku to pro ni bylo nejnáročnější. I₁ i I₃ se pak shodly na tom, že si časem člověk na nezaměstnanost zvykne.

Řešení nezaměstnanosti

I když si lidé třeba časem zvyknou, každý nezaměstnanost nějakým způsobem řeší. Všech šest respondentů se zúčastnilo nějaké rekvalifikace. I₆ se zúčastnil více rekvalifikací, ale nevidí v nich perspektivu. I₂ zmínila rekvalifikaci zaměřenou na počítače. Snaží se tímto způsobem pracovat na sobě. I₃ absolvovala graficky zaměřenou. I₄ si rozšiřoval řídicí oprávnění. Kromě I₂ si všichni hledají také různé brigády. I₁ se podařilo najít úklidy a I₄ před časem jezdil pro pizzerii.

Dítě jako problém

Pro matky je řešení nezaměstnanosti z jejich pohledu složitější z důvodu toho, že mají malé děti. I₁ uvedla, že to není ideální, v dnešní době se zaměstnavatelé vyhýbají zaměstnávání matek. Vnímá proto vyloučení v možnosti získat práci. I₂ kvůli tomu nalezení zaměstnání vidí jako nemožné, zatím se jí nepodařilo umístit dítě do školky. Podle ní je málo flexibilních míst s volnější pracovní dobou, případně s možností vzít si práci sebou domů.

Poznamenaná osobnost

Nezaměstnanost se tak začne odrážet i na osobnosti nezaměstnaného. I₁, I₃ a I₆ uvedli, že vliv na fyzickou stránku nevnímají. I₄ naopak řekl: „Mám problém už nějakou dobu, potřebuju si udělat třeba bílé plomby a nemám na to dost peněz. Psychicky to není moc dobré. Pokud je špatná psychika, tak se to projevuje i na fyzickém těle postupně, takže tělo chátrá prostě, člověk je třeba štíhlejší. Nejí tolik.“ Tlak na psychickou stránku cítí I₁ a I₄. Pro I₆ by to bylo snazší, kdyby na něj netlačilo okolí, které se velmi aktivně zajímá, kdy si najde práci. I₁ a I₅ nejhůře nesou odmítnutí při pohovorech. I₁ řekla: „Člověk začne o sobě pochybovat, že je méněcenný.“ I₅ odmítnutí velmi deprimuje, každá negativní odezva ji sráží níž a níž. Snaží se na každý pohovor dobře připravit a nakonec vyberou někoho, kdo má menší kvality, ale dokázal lépe reagovat na dané otázky. To ji velmi mrzí. I₅ a I₆ uvedli,

že zaměstnavatelé neberou jako samozřejmost dát zpětnou vazbu. I₅ čeká a doufá a nikdo se neozve. Raději negativní odpověď, než žádná. I₄ a I₅ se cítí velmi špatně jako nezaměstnaní. I₁ a I₄ se cítí být k ničemu. I₁ uvedla, že pokud člověk podlehne tlaku, může mít deprese nebo sociální fobii. Což si myslí, že i občas měla. I₅ pociťuje stres. I₁ zmínila nervozitu a I₄ uvedl: „Je to taková ta nechut' jako. Člověk čím dýl je nezaměstnaný, tak tím je víc demotivovaný celkově do života. Jako žít vůbec ten svůj život, takže ho jenom tak de facto přežívá. I₁ a I₄ pomáhají po psychické stránce brigády. I₁ se pak netrápí tím, že si nemůže najít práci. I₄ řekl: „Pár dní na pizzerce mně určitě dalo hodně v tom, že zase jsem se rozproudil a zase jsem dostal tu chuť zpátky jako do života, být mezi lidma ve společnosti. Člověk se cítí plnohodnotněji v tom životě.“ Zato I₂, I₃ a I₆ se nezaměstnanost nedotýká nějak významně. Zvládají ji celkem klidně. I₂ nevnímá nějaký rozdíl nebo frustraci. I₃ se nijak její psychický stav nezhoršil, naopak se doma méně stresuje a I₆ působil vyrovnaně. Jen dodal: „Je to takový jako nápor na sebevědomí.“ U třech informantů se projevil vliv na důstojnost. I₁ řekla: „Asi no chodit na ty pohovory a dělat ze sebe prostě blbce jo, když prostě někdy už úplně víte, že ten člověk Vás nevezme.“ U I₂ při vysvětlování, proč je nezaměstnaná a potupném čekání na úřadě. Většina respondentů také pociťuje stud. I₁ a I₂ v situacích, kdy jsou konfrontovány okolím a musí objasňovat okolnosti své nezaměstnanosti. I₃ zmínila: „Mám boty po dceři a děravé, a i když jako je to ostuda, ale tak momentálně si to nějak asi nemůžu dovolit.“ I₅ dělá problém kontakt s kamarády, kteří vypráví o svých zážitcích. U I₁ a I₃ se projevila lenost. I₅ ještě uvedla: „Tak nezaměstnanost mě ovlivnila v tom, že teď už se dívám na tu sféru nezaměstnaných jinak. Už se dokážu do těch lidí vžít a už vím, že najít si práci a mít práci je hodně důležité.“ Jsou ale i další situace, které lidé prožívají.

Nenaplněné sny

Matky těžce nesou, že nemohou dopřát svým dětem, co by chtěly. I₂ chybí finance na výlety a I₃ dceři na záliby. I₁ a I₅ si nemohou koupit, co by chtěly. I₃ by si přála mít auto a I₄ by si rád koupil motorku, změnil bydlení a cestoval.

Důvod nezaměstnanosti

Byly nám poskytnuty i informace o důvodech nezaměstnanosti. I₄ to vzal obecně a řekl: „Nezaměstnanost není jenom člověk, že nedokončil školu, nebo že je prostě takový, nebo makový, že je levý. Všechno souvisí se vším. Od zdravotních věcí, přes rodinné, sociální situaci, bydlení. Není to lehce zařaditelné do nějaké škatulky.“ U I₁ firma zanikla

v průběhu její rodičovské dovolené. I₃ se tak z osobních důvodů pokaždé rozhodla sama. I₅ dvakrát propustili pro nadbytečnost.

Přání

I₁ a I₂ také projevíly přání sehnat si práci. Pro I₂ je to spíše snem. Začíná však vnímat potřebu seberealizace. Podle I₂ a I₃ je práce dost. Když není člověk vybíravý, místo najde. Obě však budou zaměstnání řešit až po odstranění překážek.

5.2 Peníze hýbou světem

V této kategorii si ukážeme, které oblasti života probandů nezaměstnanost ovlivňuje.

Vyjmenování problémových oblastí

Podle I₁, I₂, I₄ a I₆ se nezaměstnanost dotýká všech oblastí jejich života. Byla zmíněna oblast ekonomická, sociální a zdravotní. Vyplývala nám i rovina osobního života a mezilidských vztahů.

OBLAST EKONOMICKÁ

Nedostatek financí

Všichni informanti nejvíce vnímají, že nemají stabilní příjem. I₃ řekla: „Horší jsou dárky. Vánoce, narozeniny, nebo nějaké oslavy, to je docela průšvih no. Tam to cítím, jakože hodně.“ I₄ nedostačují finance na volný čas. I₄, I₅ a I₆ museli snížit své výdaje. U I₄ se jedná o auto, I₅ uvedla: „No tak, člověk si musel snížit všechno. Už nemůžu platit třeba životní pojištění tak vysoké, jak jsem platila. Penzijní taky mám prostě minimální.“ a I₆ přišel o zahraniční cesty s kamarády. I₄ a I₆ to vnímají jako omezení jejich života.

Nedostatečně zabezpečené potřeby

I₁ a I₄ uvádí, že sociální příspěvky nepokryjí náklady na život. I₄ nevystačí ani na hygienu a jídlo. I₄ dodal: „Musel jsem se vzdát kupování si dost kvalitních věcí, jak už jídla, které si kupuju míň kvalitní, nebo oblečení, které si taky bohužel už nemůžu dovolit tak kvalitní, jak jsem si kupoval dřív.“ Snížila se úroveň jeho zdravého životního stylu. Jídlo řeší i I₅ a I₆. I₁ a I₃ nemají dost peněz na oblečení pro své děti. I₁ nemá na kroužky a bez brigády by dítě připravila i o kino. I₃ a I₄ chybí peníze na oblečení pro sebe. Do popředí zájmu I₁, I₅ a I₆ se dostal nájem za bydlení. I₄ přiznal, že by nejraději změnil bydlení, řekl: „Bydlím v domě, vyhlášeném jako doupě prostě nezaměstnaných, rváčů, feťáků, cigánů, všeho možného, veškeré verbeže, s kterou nikdo nic nechce mít společného.“ I₅ se nemůže věnovat

sobě v podobě kosmetiky. I₁ zmínila, že nejhorší je, když dojde nějaký nedoplatek za energii. Pak přichází na řadu půjčky a dluhy.

OBLAST SOCIÁLNĚ-SPOLEČENSKÁ

Ztráta sociálního kontaktu

I₄ zmínil: „Vnímám to, že to sociální postavení ve společnosti, že si připadám jako jak úplně na spodu někde. V tom sociálním postavení.“ Všechna omezení a snížení výdajů vede také ke ztrátě sociálních kontaktů. I₁ to popsala následovně: „Člověk je jakože odloučený prostě od té komunikace, od těch sociálních kontaktů takových, co se běžně dějou v práci. Prostě ochuzený o zážitky jak kdyby no.“ I₂ řekla: „Můj společenský život je nulový. Můj společenský život tvoří mé děti.“ I₄ chodil dříve víc do společnosti. Bez brigády se začal lidem vyhýbat. I₅ se také více stáhla do ústraní, uvedla: „Není to prostě tak, že by člověk byl nadšený, že může prostě jít a zase prostě vidět, jak všichni jsou prostě šťastní.“ Kromě I₅ museli všichni omezit různé výlety. I₁ a I₄ cestování a dovolenou. I₂ se snaží hledat alternativní řešení v podobě akcí pořádaných obcí. I₃ přišla s dětmi o víkendové pobyty v přírodě. I₆ omezil cesty do zahraničí, ale nevzdal se výletů s přáteli. I₁ a I₄ přichází o seznámení s novými lidmi v důsledku omezení sociálního kontaktu. I₁, I₂ a I₆ se snaží alespoň občas jít do kina, najít v rozpočtu pro něj místo, udržet nějaký druh společenského života. Pro I₃ a I₄ je kino moc finančně nákladné. I₃ dříve chodila více do divadla.

Ztráta volnočasových aktivit

I₂ nedostačují peníze nad rámec na kulturní akce. I₃ nemá na restauraci, gyros nebo s dětmi na cukrárnu. I₅ také chybí peníze na oběd v restauraci. I₄ schází finance na koníčky. I₆ podobně jako I₄ nezbývá na záliby a zábavu. I₃ v důsledku nedostatku financí ztratila možnost realizovat své zájmové činnosti.

OBLAST ŽIVOTA

Ztráta osobního života

Podle I₄ chybí prostředky na život. Podle I₅ nezaměstnaný žádný osobní život nemá, je nutné peníze vložit do důležitých položek ve smyslu nájmu a jídla.

Vztahy

I₁ a I₂ vnímají závislost na partnerovi. I₂ uvedla: „Nepřináší to rozpory, spíš je to jenom ten můj osobní pocit jakési závislosti finanční na tom partnerovi jo. Že nemám ten svůj vlastní příjem a nejsem soběstačná. Že já i děti jsme v podstatě závislé na tom tatínkovi.“ U I₁

však nedostatek financí rozpory do vztahu přináší. I₃ rozpory ve vztahu vyvrátila. Nevní-
má, že by tím vztah nějak utrpěl. Ve vztahu k sobě I₂ uvedla, že přichází o sebeuplatnění.

5.3 Závislosti a jiné neduhy

V této kategorii se budeme zabývat negativními důsledky nezaměstnanosti v podobě soci-
álně patologických jevů, do čehož patří alkohol, drogy, kriminalita, násilí, sexuální zneuží-
vání dětí a sebevraždy. Sebevraždami se budeme více zabývat v následující podkapitole.

Žádný z informantů nezná ve svém okolí nikoho, na koho by nezaměstnanost měla vliv
výskytem sociálně patologických jevů, že by se stali alkoholiky, nebo páchali zločiny.

Problém existoval i před nezaměstnaností

I₂ řekla: „Nemyslím si, že by k tomu nezaměstnanost někoho mohla, jakože vyloženě strh-
nout a být hlavní příčinou takových patologických jevů jo.“ Podle ní člověk vykazuje něja-
ké známky sociálně patologických jevů dříve, než se stane nezaměstnaným. I₄ má podobný
názor: „Myslím si, že lidi, kteří mají nějaké sklony k drogám, nebo k nějakému prostě pato-
logickému prostě čemukoliv, že to není ani, ať jsou zaměstnaní, nebo nezaměstnaní, že to
je problém člověka jako takového samostatně, že je něco v něm špatně. To je individuální.
Pokud je v něm něco špatně, nebo má s rodinou nějaké problémy, tak se chová jako debil a
pak to takhle dopadá, že peníze, které by měl donést domů, tak místo toho končí
v automatech, nebo je prochlastá.“ Nezaměstnanost za to z jeho pohledu nemůže, protože i
velmi bohatí lidé berou kokain a jiné návykové látky. S tím se ztotožňuje I₅, která řekla:
„Zas ta nezaměstnanost jako na to takový vliv nemá. Prostě když někdo holdoval alkoholu
předtím, tak mu bude holdovat i teď.“

Řešení problémů alkoholem

Podle I₁ je největším rizikem v době nezaměstnanosti alkohol a drogy. Řekla: „Myslím, že
někdo to zahání alkoholem, anebo právě proto, že má moc času, tak chodí do té hospody
častěji, ale to spíš myslím, že se týká mužů a svobodných.“ Ženy s dětmi to z jejího pohle-
du nenapadne. Podle I₃ může nezaměstnanost mít vliv na alkoholismus, protože vymizí
každodenní povinnost chození do práce a lidem nic nebrání v opíjení.

Osobní zkušenost

I₂ a I₃ nikdy neměly problém se sociálně patologickými jevy u své osobnosti a nezaměst-
nanost na tom nic nezměnila. I₄ měl s patologickými jevy největší zkušenost prostřednic-

tvím známých a kamarádů. Zná lidi, kteří měli problém s alkoholem i hazardem a práci měli. Má také jednoho blízkého kamaráda, který má všechno, co chce, ale jeho jedinou náplní života se stalo shánění drog. Vše si tím velmi zkomplikoval a je pravděpodobné, že normálního života už schopný nebude, což nikam nevede. Nemyslí si proto, že by sociálně patologické jevy způsobovala nezaměstnanost. I₅ si odfrkla a přiznala: „Já jsem měla rodiče alkoholika. Takže alkohol je pro mě věc, která prostě je absolutně, absolutně prostě mimo.“ I₆ k tomu řekl: „Nemám pocit, že by mě nějak má nezaměstnanost kriminalizovala.“

5.4 Není cesty zpět

V této kategorii si osvětlíme postoje probandů k sebevraždám a subjektivně vnímané sepětí s nezaměstnaností.

Pochopení

I₂ projevila respekt k tomuto rozhodnutí. Podle ní je to každého věc, řekla: „Když mi bylo dvacet, tak jsem to nebyla schopna pochopit a samozřejmě jsem to odsuzovala, ale teď po těch životních zkušenostech a po tom, co jsem si prožila, tak nikoho neodsuzuju.“ Dodala také, že v průběhu nezaměstnanosti se její postoj nijak nezměnil. I₅ neodmítá toto řešení, řekla: „Nemám rakovinu. Nemám bolesti. Nemám prostě ty stavy, kdy lidi prostě používají i drogy, marihuanu a podobné takové ty věci, aby prostě té bolesti ušli. Takže věřím, že prostě, když už člověk žije prostě dvacet čtyři hodin denně v bolestech a má jenom tu bolest, takže prostě se mu to zdá jediné východisko.“ Zdůraznila, že by to mělo být svobodné rozhodnutí, a že správně by se život ukončovat neměl. Zjistila však, že jsou v životě těžké situace, ve kterých lidé nevidí jinou cestu. Doufá ale, že sama o takové možnosti nikdy uvažovat nebude. I₆ se shodl s I₂ na tom, že je to každého věc. Není zásadně proti, každý má právo volby. Jeho samotného nezaměstnanost v tomto náhledu nijak neovlivnila.

Odsouzení

Reakce I₃ byla nejradikálnější: „Úplná blbost, nesmysl, hrůza, ne nic. To je prostě vteřinová záležitost a je to, je to špatné no. Špatné rozhodnutí kohokoliv.“ Odsoudila tuto situaci bez váhání. V průběhu nezaměstnanosti se její názor nijak nezměnil. Zmínila také, že člověk, který sebevraždu spáchá, vůbec nemyslí na lidi, kteří tady zůstanou.

Útěk

I₁ řekla: „Tak to si myslím, že je vrchol zoufalství a je to únik.“ Vnímá sebevraždu jako nejhorší řešení a slabošství. V průběhu nezaměstnanosti se její postoj nezměnil.

Krajní řešení

I₄ považuje sebevraždu za krajní řešení, které by zcela vyloučil. Řekl: „Na život by si nikdy nikdo neměl sáhnout, ani sobě, ani jinému. A to hlavně z důvodu, že je to nevratný krok. Každého života je velká škoda, kdo bohužel to takhle vyřeší, třeba kvůli dluhům. Je to zahozený život.“ Podle něj existuje vždy řešení. Je zásadně proti, i když zná z války situace, kdy člověk volil mezi smrtí svou a rodiny. Toto ale považuje za hraniční situace v dnešní době vyloučené. Má se sebevraždou i vlastní zkušenost u zaměstnaného spolupracovníka svého otce. Nevnímá proto spojitost s nezaměstnaností.

5.5 Všechno zlé je k něčemu dobré

V této kategorii se budeme věnovat subjektivně vnímaným pozitivům nezaměstnanosti.

Volný čas

Kromě I₂ vidí všichni jako největší pozitivum na nezaměstnanosti volný čas. I₄ řekl: „Výhody, to má, že má člověk víc času na svůj život.“ I₅ necítí teď takový časový pres. I₆ pocítil časovou svobodu, což všichni zmínění informanti hodnotí jako velmi příjemné.

Čas pro sebe

I₂ má více času na vzdělávání a různé kurzy. I₃ oceňuje možnost vícedenního opuštění domova. I₄ uvedl: „Je to dobré v tom, že člověk má víc času na přemýšlení, na sebe i prostě se věnovat třeba lidem okolo.“

Zájmy

I₁ oceňuje prostor k rozvíjení svých zájmů. I₆ dodal: „Mám i nějaký svůj osobní život, takže věnuju se samozřejmě pořád jako svým nějakým zálibám.“ I₄ se ve volném čase dívá na novinky, čte články a knížky. Někdy si něco dobrého uvaří, učí se angličtinu, jde někam ven, nebo se spojí s kamarády, které navštěvuje, když mají volno a povídá si s nimi.

Dítě

I₃ řekla: „Když jsem byla v práci, tak jsem jezdila domů třikrát týdně večer a malá byla nonstop u babičky. Takže teďka na tom pozitivní je, že můžu být víc s malou.“ Matky vnímají pozitivně prostor plně se věnovat svým dětem, což při práci nejde.

Spánek

I₄ uvedl: „Dobré stránky to má to, že člověk nemusí brzo ráno vstávat. To je, to je dost podstatné.“ I₆ vidí také jako pozitivum, že může spát, do kdy chce.

Volnější organizace dne

I₃ vnímá jako výhodu volnější režim dne. Může si den zorganizovat podle sebe. Což hodnotí pozitivně i I₅ a I₆. I₅ přestala spěchat. Musí někam jít a rozhoduje sama kdy, což ji méně stresuje. Začala si čas plánovat. I₆ dodal: „Nikomu nejsem ničím prostě zavázán. Taková jako časová svoboda, že prostě všechno si můžu naplánovat, jak chci, jak mi vyhovuje.“

Plánování zaměstnání

Někteří informanti ve volném čase také plánují, jaké by mělo být jejich budoucí zaměstnání a co by vůbec chtěli dělat. I₂ by chtěla: „Najít prostě nějakou práci, kde nebudu muset denně dojíždět. Kde si sbalím prostě nějaké věci a budu to moct dělat na počítači doma. Něco tam prostě zpracuju a dojedu tam třeba jednou, dvakrát za týden odevzdám to, naberu tam nějaké nové, to by se mi líbilo taková práce, ale takové práce prostě zatím nejsou a neexistují.“ Trápí ji totiž i špatná dopravní obslužnost. Musí proto vozit děti a najít si práci tak, aby se jí to vyplatilo. I₃ ví, že nejlepší je, aby práce byla zároveň koníčkem. Chtěla by vést nějaký kroužek, což ji velmi naplňuje. I₄ se těší na novou práci. K tomu co by chtěl dělat, uvedl: „Nejlíp ještě, co jsem nikdy zatím nedělal, abych se naučil zase něco nového, protože mám rád se učit prostě nové věci. Jako baví mě to asi ze všeho nejvíc. Nemám rád stereotyp a prostě fabriky.“ I₆ by chtěl dělat 2D grafiku, čemuž se i věnuje.

5.6 Blýská se na lepší časy

V této kategorii si popíšeme subjektivně vnímanou pomoc k nalezení zaměstnání.

Způsoby hledání zaměstnání

Nejdříve si přiblížíme, jak nezaměstnaní hledají práci. I₁ se dozvídá o práci skrze kontakty, které získala na brigádách a rozesílá životopisy emailem. I₄, I₅ a I₆ hledají nabídky na internetu. I₅ je zaregistrovaná na mnoha portálech, když ji pozvou na výběrové řízení, provádí přípravu, řekla: „Tak člověk si musí zjišťovat informace o firmě. Musí se na to připravovat. Už jenom z toho pohledu, že si musí připravit decentní oblečení. Nesmí mít hrozné ruce. Prostě vzhledově se musí připravit. Musí se připravit i tím, že musí mít napsaný životopis. Musí být připraven reagovat na otázky.“ Nerada ventiluje špatné vlastnosti před za-

městnavatelem. Dívá se také do novin. I₆ zmínil: „Oslovím třeba firmu, která vím, že se tím zabývá a přímo jí napíšu, jestli náhodou někoho nehledají jo. Pošlu jim prostě nějaké své portfolio.“ Všimá si i inzerátů v obchodech a ve městě, kde pak zjišťuje informace. Nezaměstnaní jsou tedy celkem aktivní v hledání práce.

Sociální pomoc

I₁ a I₄ zmínili také pomoc v podobě sociálních příspěvků, které však z jejich pohledu ne zcela dokáží zabezpečit jejich živobytí. Pro upřesnění uvádíme doplňující informace ze zákona. „Státní sociální podporou se stát podílí na krytí nákladů na výživu a ostatní základní osobní potřeby dětí a rodin a poskytuje ji i při některých dalších sociálních situacích. Náklady na státní sociální podporu hradí stát.“ (ČESKO, 1998, s. 1634)

Pomoc rodiny

I₁ se mohla spolehnout na finanční pomoc sestry z ciziny a rodičů. I₂ pomohl partner a bratr. I₄ různě pomáhali lidé z jeho okolí v době, kdy to pro něj bylo nejtěžší. I₆ rodiče poskytli bydlení za lepší cenu, než by dali nájemníkům.

Zázemí jako pomoc

I₁ řekla: „Pokud máte dobrou rodinu jo, anebo podporu rodiny, anebo přátel, tak to ještě jde.“ S tím souhlasí také I₂. I₄ sociální zázemí velmi pomohlo, chtěl by proto pomoc oplatit. Nezaměstnaní si tak mohli dál aktivně hledat zaměstnání a nepropadat se do beznaděje.

Rekvalifikace

I₂ a I₄ shledávají rekvalifikaci jako formu pomoci k nalezení práce, proto se I₂ zdokonaluje teď v počítačích. I₅ si díky rekvalifikaci už jednou zaměstnání našla. Je proto za ni úřadu práce vděčná. I₆ je však opačného názoru. Uvítal by, kdyby už byla nějaká možnost po rekvalifikaci. Větší spolupráce mezi firmami a úřadem práce, ať organizované rekvalifikace mají smysl, aby mohl úřad konkrétní firmě doporučit zaměstnance, kteří měli potenciál.

Vítaná pomoc

I₅ uvítala změnu zákona, která se chystá. Místo dohod o provedení práce by byly jen dohody o provedení činnosti, což pro zaměstnance znamená, že bude mít zaplacené sociální a zdravotní pojištění. I₁ a I₂ by uvítaly tvoření nových pracovních míst. I₁ uvedla: „Polovina věcí, co dělá ten úřad, jak pozývá ty lidi do těch různých programů jo, tak je úplně plkání o ničem, prostě to je úplně zbytečné vyhazování peněz.“ I₂ si myslí, že to záleží více na státu, aby dal větší možnosti zaměstnavatelům, aby je nějak podpořil. Musela by se však udát

změna v celé společnosti, čemuž moc nevěří. I₅ by velmi ocenila, kdyby měli zaměstnavatelé povinnost hned hlásit volná místa na úřadě práce. I₁ by uvítala dostatečnou finanční podporu ze strany úřadu práce. Myslí si také, že jsou u nás zaměstnání nedostatečně oceněná, a proto někteří raději volí nezaměstnanost. Srovnávala pozici prodavačky u nás a v zahraničí, kde je mzda o 40% vyšší, což považuje za velkou motivaci. I₁ a I₆ také uvedli, že by byli rádi, kdyby jim ten úřad opravdu pomohl najít zaměstnání. I₆ řekl: „Mám pocit, že vlastně ten úřad jako mi nepomáhá najít práci jo. Zas na druhou stranu jako nechci jim to vyčítat, vzhledem k tomu jako, kolik prostě je tam lidí. Kolik je to papírování a vůbec mi to přijde úplně šílené, jakože to vůbec jako něco takového jako funguje.“ I₄ a I₆ by také uvítali více individuální přístup ze strany pracovníků úřadu práce. I₆ si však myslí, že to není reálné, protože je moc lidí na jednoho zaměstnance. I₄ uvedl: „Úřad práce by měli konkrétně mít ty lidi, co mají na starost, tak poslouchat. Každého se z těch lidí průběžně zeptat, co by přibližně chtěl dělat. A co mu vlastně chybí k tomu, aby to mohl jít dělat. Je jasné, že všichni nebudeme mít, co jsme si vysnili, ale aspoň u mě třeba ten řidič taky slevuju hodně ze svých nároků, není to delegát pro cestovku (smích), ale i toho řidiče bych třeba bral a velice rád. A ten úřad práce by mi k tomu rozhodně mohl dopomoc, že jakoukoliv by měl novou nabídku, hned by mě obeslal o tom, že tahle nabídka zrovna vyšla, že je tam čerstvá, abych já se neozýval na tu práci po týdnu, dvou týdnech, kdy už to prakticky nemá smysl.“ Pomocť lidem, kteří ještě nejsou alkoholici, nebo na drogách. I₃ byly úřadem práce posílány sms zprávy s nabídkou práce v jejím oboru, což ji velmi potěšilo. Toto hodnotí jako excelentní pomoc. Kdyby byl nějaký systém, který by fungoval přes internet, třeba jednou za týden obeslat uchazeče. I₁ řekla, že k práci by jí mohlo pomoci, kdyby měla nějaké dobré známé. I₂ zmínila: „Štěstí. Dobrá konstelace hvězd.“ a I₅ řekla: „Mám dobré vzdělání, dobrou praxi. Takže to jsou dvě věci, které v mém případě nemůžou být jako by brány negativně u toho pohovoru. Tak myslím, že bych měla asi změnit vzhled.“ Podle nás se jednalo o nadsázku a ocenili jsme nadhled, který byl ženami projeven.

6 SHRNUÍ VÝSLEDKŮ FORMOU DISKUZE

V této kapitole se vyjádříme k výzkumným cílům, výzkumným otázkám a porovnáme si poznatky získané v praktické části s poznatky z části teoretické.

Hlavním výzkumným cílem je analyzovat oblasti života ovlivněné nezaměstnaností. K tomu náleží hlavní výzkumná otázka: Které oblasti života nezaměstnaných nezaměstnanost ovlivňuje a jakým způsobem?

Byly zjištěny důsledky v oblasti ekonomické, sociální, života, psychického a fyzického zdraví a osobnosti nezaměstnaných. V oblasti ekonomické nezaměstnaní pociťují nedostatek financí, což vede ke snížení spotřeby a dluhům. Chybí jim peníze na oblečení a volný čas. Sociální příspěvky nepokryjí náklady na život. Což se vše shoduje s teoretickou částí, viz Mareš (2002, s. 75-108). V oblasti sociální přichází o sociální postavení a dochází k izolaci nezaměstnaných. Byl zjištěn odklon od komunikace, což vede k omezení prožitků. Objevuje se ztráta sociálních kontaktů a vyloučení. Také podle Mareše (2002, s. 68-108) dochází ke ztrátě sociálního statusu a zvyšuje se sociální izolace nezaměstnaných. Brožová (2003, s. 104-108) zase zmínila ztrátu společenských kontaktů. Podle ní nedochází ke společným prožitkům, následkem čehož dochází k vyloučení nezaměstnaného ze společnosti, což se shoduje s výpověďmi probandů. Lidé bez finančních prostředků také přichází o různé kulturní akce a volnočasové aktivity. V oblasti života nezaměstnanost vede často ke zhoršení vztahů. Dochází k závislosti na partnerovi a ke konfliktům. Zaznamenali jsme také ztrátu osobního života, protože není možné ho dostatečně finančně zabezpečit.

Prvním dílčím výzkumným cílem je porozumět subjektivnímu vnímání a prožívání nezaměstnanosti zkoumanými osobami, čemuž odpovídá výzkumná otázka: Jak vnímají a prožívají nezaměstnaní svou nezaměstnanost?

Nejtěžší jsou začátky, pak si nezaměstnaní zvyknou a přichází na řadu řešení nezaměstnanosti. Tu nejčastěji řeší formou rekvalifikací, brigád a přivýdělků. Matky se cítí vyloučené v možnosti práci si najít, viz Novák (2012, s. 34), který řadí do rizikových skupin ženy mající děti. Nezaměstnanost se pak začne odrážet i na osobnosti nezaměstnaného. Podle Buchtové (2013, s. 49-77) nezaměstnanost ovlivňuje jak zdraví psychické, tak fyzické a mohou se dostavit deprese, stres či frustrace. Naši informanti však fyzické potíže vyloučili. Pouze jeden proband zmínil zhoršení fyzického zdraví, o kterém píše také Kotýnková (2003, s. 151). Snížením životní úrovně viz Brožová (2003, s. 76-107) podle něj tělo chátrá a hubne. Můžeme z toho tedy vyvozovat, že nezaměstnanost má vliv spíše na psychickou

stránku člověka? Toto tvrzení by bylo přehnané při tak malém počtu informantů, bylo by nutné provést kvantitativní výzkum, kterým bychom zjištěné informace verifikovali. Z psychických důsledků informanti zmínili depresi a stres shodující se s literaturou, frustraci však informanti nepocítili. Půlka respondentů nezaměstnanost však prožívá bez závažných potíží. Na čem tedy závisí, že někteří zvládají zátěžové situace snadno a některým činí velké potíže? Z rozhovorů bychom mohli rozpoznat, že nejlépe nesli nezaměstnanost lidé s velmi dobrým sociálním zázemím a dostatečným finančním zabezpečením. Jsou to ale jen naše domněnky, kvalitativní výzkum nám nedovoluje zobecňování výsledků. Bylo by však zajímavé v této oblasti rozšířit výzkum. Dalšími důsledky zjištěnými u našich probandů jsou pochybnosti o svých schopnostech, snížení sebevědomí, které zmiňuje také Brožová (2003, s. 76-122), tlak na psychiku, méněcennost a v neposlední řadě lenost, jak uvádí také Buchtová (2013, s. 69-72).

Druhým dílčím výzkumným cílem je odkrýt negativní důsledky nezaměstnanosti z pohledu informantů.

Jak informanti nahlízejí na sebevraždu jako řešení nezaměstnanosti?

Podle Koutka (2003, s. 11) suicidium představuje tragickou událost spojenou se smutkem. Je zoufalstvím, které sebou nese pocity viny a přináší beznaděj. Pro pozůstalé je velmi těžké se sebevraždou blízkého vyrovnat a hledají vzkaz ve smrti obsažený, který by jim napověděl, proč se tak stalo a jestli mohli tomuto činu předejít. Což je ve shodě s výpověďmi našich probandů. Buchtová (2013, s. 55-80) zmiňuje vyšší výskyt sebevražd vlivem nezaměstnanosti. Náš výzkum však nenaznačuje suicidiální tendence informantů. Zkoumané osoby ani o nikom, u koho by byla sebevražda způsobena nezaměstnaností, nevěděly. Shodly se však, že může k tomuto činu přispět, ale ne že by byla jeho hlavní příčinou. U žádné z nich se nezměnil postoj k sebevraždě v průběhu nezaměstnanosti, spíše vlivem životních zkušeností. Sebevražda byla popsána jako únik, zoufalství a krajní řešení. Někteří ji chápou, někteří odsuzují. Byl uveden příklad konkrétní osoby, která však byla zaměstnaná. Je z toho tedy probandem usuzováno, že sebevražda není záležitost nezaměstnanosti, s čímž se ztotožnili i ostatní. Vyvozujeme z toho tedy, že informanti neshledávají vliv nezaměstnanosti na výskyt sebevražd. Mýlí se tedy literatura? Přikláníme se k individualitě řešení problémů touto formou. Záleží na mnoha faktorech. Velkou roli hraje také osobnost člověka a její psychická odolnost. Nezaměstnanost může svým dílem k sebevraždě přispět, ale nemusí být její hlavní příčinou. Nelze však soudit z tak omezeného počtu probandů. Provedení dalšího výzkumu by nás však mohlo více přiblížit k jasnějšímu stanovisku.

Jaký je pohled informantů na výskyt sociálně patologických jevů v důsledku nezaměstnanosti?

Buchtová (2013, s. 10-80) uvádí, že vlivem nezaměstnanosti se objevuje více drogově závislých, lidé více kouří, požívají alkohol, roste kriminalita a je větší výskyt násilí. Toto jsme však u našich informantů nezaznamenali. Žádný z nich ani neznal nikoho ve svém okolí, u koho by se vyskytly sociálně patologické jevy vlivem nezaměstnanosti. Nejvíce však z pohledu informantů hrozí rozvinutí závislosti na alkoholu, nebo drogy. Podle nich nezaměstnanost k těmto jevům může přispět, ale nezpůsobuje je podobně jako u sebevražd. Pokud tady nějaký problém je, existuje i před nezaměstnaností. Jeden proband uvedl příkladem lidi z bývalých zaměstnání i známé, kteří měli problém jak s alkoholem, drogami, tak hazardem a práci měli. Záleží na více faktorech a především na osobnosti člověka, jestli se u něho nějaké sociálně patologické jevy projeví. Výskyt sociálně patologických jevů ale podle zkoumaných osob s nezaměstnaností nesouvisí. U sebe také žádné ovlivnění nezaznamenali. Nezačali pít, brát drogy, páchat trestné činy, chovat se násilně ani sexuálně zneužívat své děti. Jak to tedy je? Myslíme si, že podobně jako u sebevražd. Nevnímáme nezaměstnanost jako hlavní příčinu výskytu sociálně patologických jevů, protože existuje spousta zaměstnaných lidí, u kterých se vyskytují. To však nedokazuje, že nezaměstnanost nemůže k výskytu těchto jevů pomoci. Je to také oblast, která si liší podle literatury a výpovědí informantů, takže by bylo možné v ní najít dalším zkoumáním nové cenné informace, při zaměření výzkumu pouze na výskyt sociálně patologických jevů.

Třetím dílčím výzkumným cílem je popsat pozitiva, která nezaměstnanost probandům z jejich pohledu přináší, čemuž odpovídá výzkumná otázka: Jaká pozitiva nezaměstnanost nezaměstnaným z jejich pohledu přináší?

Ač se může zdát, že je nezaměstnanost pouze negativní záležitostí, opak je pravdou. Hlavním pozitivem nezaměstnanosti byl zjištěný volný čas, který je možné věnovat různým aktivitám, sobě a svým zájmům. O nárůstu volného času píše také Buchtová (2013, s. 49-72), která dodává, že pokud je správně využíván, působí kladně a je dobré mít v něm smysluplné volnočasové aktivity, aby lidé nezlenivěli. Ztráta práce tak podle ní nemusí být jen negativní, dává také prostor pro utužování vztahu s dětmi, či přáteli. S čímž souhlasí matky, které ocenily možnost plně se věnovat dětem. Zjistili jsme také, co informanti ve volném čase dělají. Věnují se vzdělávání, různým kurzům, čtení knih, vaření, angličtině, procházkám, přemýšlení a návštěvě kamarádů. Je pocítna jakási forma časové svobody a mizí tlak na rychlé zvládnání všech povinností. Přínosem je podle probandů také příležitost

spát, do kdy chtějí a volnější organizace dne. Informanti jsou rádi, že si mohou vše domluvit a vyřídit, až to vyhovuje jim. Byly rozvíjeny také teorie o nových zaměstnáních, k čemuž by při práci nebyl prostor. Jedna z informantek má však obavy, že dokud děti nebudou soběstačnější, nebude schopná si najít ani práci na částečný úvazek, ke které jsou podle Mareše (2002, s. 126) ženy více směřovány. Přesvědčili jsme se tedy o tom, že každý využívá volný čas k něčemu jinému, ale všichni se shodnou, že je pro ně toto zvolnění velmi příjemné a méně je stresuje, když mají na vše prostor.

Čtvrtým a zároveň posledním dílčím výzkumným cílem je zjistit formy pomoci, které by informanti ocenili při hledání zaměstnání, čemuž odpovídá výzkumná otázka: Které formy pomoci by zkoumané osoby ocenily při hledání zaměstnání?

Buchtová (2013, s. 49-69) řadí mezi strategie pomoci nezaměstnaným situaci zvládnout, hledání zaměstnání a nových sociálních kontaktů. Podívali jsme se tedy, jestli si nezaměstnaní snaží najít práci a co pro to dělají. Jedna z informantek hledá brigády, kde se pak seznamuje s novými kolegyněmi, skrze něž se dozvídá o volných pracovních místech. Brigády uvedli i další probandi. Kromě nich rozesílají životopisy, navštěvují firmy, hledají nabídky na internetu, oslovují firmy přes internet a dívají se na inzeráty do novin. Pomoc přichází také od rodiny a známých. Oceňováno je i dobré sociální zázemí. Jak velkou roli hraje rodinné zázemí a sociální opora popsala také Buchtová (2013, s. 49-74). Podle ní mezi pomáhající strategie patří i plány na rekvalifikaci. S tím souhlasili dva probandi. Podle Mareše (2002, s. 122) je rekvalifikace velmi rozšířena v boji s nezaměstnaností obzvláště u dlouhodobě nezaměstnaných. Je nutné ji ale používat rozumně, aby neměla negativní dopad na nezaměstnané. S čímž se ztotožnil jeden z informantů, kterému podle něj přibyla jen další položka v životopise, což při větším počtu může zaměstnavatele spíše odradit. Uvítal by proto větší spolupráci mezi firmami a úřadem práce, aby byla možnost po rekvalifikaci rovnou na doporučení úřadu práce někam nastoupit. Pomoc úřadů práce v nalezení zaměstnání se tak stala nejkontroverznějším tématem. Pomoci by podle zkoumaných osob mohlo tvoření nových pracovních míst a podpora zaměstnavatelů k nabírání nových zaměstnanců. Jedna z informantek by toto volila místo zvaní do programů, které nemají žádný efekt. Podle Kotýnkové (2003, s. 184-196) se však aktivní politika zaměstnanosti prostřednictvím úřadů práce zabývá jak vytvářením nových pracovních příležitostí, tak přispíváním zaměstnavatelům a programy pro nezaměstnané se snaží udržovat pracovní návyky, sebevědomí, sebedůvěru a motivovat k dalšímu seberozvoji. Jak je tedy možné, že informantky o tomto vůbec neví? Že by se to ve skutečnosti spíše nedělalo? Nebo jsou jen in-

formace málo poskytovány? Spíše bychom se přikláněli k tomu, že informace nejsou transparentní a lidé se sami většinou informují jen o tom nejnútnejším, co se týká především jejich osoby. Bylo by velmi troufalé říct, že úřad práce neplní úkoly, které by měl i vzhledem k malému výzkumnému vzorku, ale stojí tato úvaha alespoň za zamyšlení. Dále by mohla pomoci povinnost zaměstnavatelů hlásit volná místa, protože práce nabízená úřady je často k dispozici pozdě a místo je obsazené. Také podle Brožové (2003, s. 110) mají nezaměstnaní pocit, že informace o volných pracovních místech nejsou poskytovány včas a místa již nejsou k dispozici, hodnotí tedy negativně politiku zaměstnanosti, protože v ní nevidí žádný efekt. Ekonomové si však myslí, že je lepší něco dělat, než pak řešit důsledky v podobě sociálně patologických jevů. Názory informantů jsou totožné s názory jiných nezaměstnaných, o kterých je psáno. Je tedy lepší dělat alespoň něco, i když nekvalitně, nebo se zamyslet a zkusit najít řešení, které bude opravdu fungovat? Myslíme si, že není možné se rozhodnout bez znalostí o možnostech, kterými může vláda disponovat. Dokážeme si ale představit, že by mohla změnit alespoň něco při zjištění nefunkčnosti. Další věcí, která není správně, je informantkou zmíněná volba nezaměstnanosti před prací, která je nedostatečně finančně ohodnocená. Fuchs (2002, s. 65-70) tento jev nazývá dobrovolnou nezaměstnaností. Z výzkumu také vyplynul nedostatek personálu na úřadu práce. Nezaměstnaným kvůli tomu chybí individuální přístup. Nedostatečné věnování a málo času na rozebírání pocitů zmiňuje také Vichnarová (2000, s. 111). Probandy by byla oceňena i obsílka úřadem práce formou sms, nebo emailu s volnými pracovními místy jejich zaměření. Jako vhodná pomoc se jim jeví také podpora s prvním kontaktem firmy. Úřad práce může však podle Mareše (2002, s. 124) pomoci nezaměstnaným připravit se na pohovor, psát životopis i motivační dopis. Narazili jsme tedy opět na malou informovanost nezaměstnaných ohledně úřadu práce. Ovšem u všech námi zjištěných informací se jedná o subjektivně vnímané pohledy omezeného výzkumného vzorku nezaměstnaných. Není proto možné naše zjištění generalizovat.

7 DOPORUČENÍ PRO PRAXI

Z výzkumu nám vyplynuly subjektivně vnímané problémy, kterými by bylo vhodné se zabývat. Pokusíme se tedy nalézt nějaká doporučení, která by pomohla problémy vyřešit.

Největší problém se vyskytl v podobě nedostatku pracovníků na úradě práce. Vyplynula potřeba individuálnějšího přístupu k nezaměstnaným. Bylo by proto vhodné navýšení počtu zaměstnanců, aby se mohli lidem více věnovat a řešit s nimi individuálně jejich překážky k získání zaměstnání. Mohlo by se jednat o pomoc s rozšířením kvalifikace či doplněním vzdělání. Také by se mohla zavést v této oblasti možnost poradenství, kde by se lidé mohli informovat, případně žádat o radu ohledně problémů, které jsou spojené s jejich tíživou sociální situací. Narazili jsme totiž při výzkumu na to, že lidé jsou ohledně úradů práce velmi málo informovaní. V této oblasti by bylo také možné posílit úrady práce o psychology, kteří by lidem mohli pomáhat jejich situace lépe zvládat, kde by jim byla poskytnuta emocionální podpora a odvaha a nedocházelo by tedy k poklesu jejich sebevědomí.

Bylo také zjištěno, že rekvalifikace, které jsou úradem organizovány, často nedosahují takových výsledků, jakých by bylo možné. Navrhovali bychom proto větší spolupráci mezi úradou práce a firmami, aby po absolvování rekvalifikace byla možnost nástupu do konkrétní firmy, která by žádala o nové pracovníky se zaměřením na prováděnou rekvalifikaci.

Pro zlepšení bychom dále uvedli vytvoření aplikace, která by fungovala přes internet, kde by byla uvedena všechna volná místa, a uchazeči by měli možnost nechat si zasílat upozornění na email, když by byla přidána nová nabídka s jejich oborem. Samozřejmě se počítá s pravidelnou aktualizací této aplikace, aby místa nebyla zadávána pozdě s tím, že většina z nich je již obsazená. S tím by mohla také souviset povinnost zaměstnavatelů hlásit volná místa úradům práce.

Doporučili bychom individuálnější a spravedlivější rozdělení výše podpor například zpřísněním podmínek tak, aby se rozlišovalo mezi lidmi, kteří jsou na úradě v evidenci opakovaně bez snahy o nalezení zaměstnání a lidmi, kteří pracovali většinu života a dělají vše pro získání zaměstnání. S tím souvisí také zvýšení minimální mzdy, aby se předcházelo využívání státní sociální podpory.

Výsledky výzkumu by mohly být také podkladem pro kvantitativní výzkum s cílem zefektivnění pomoci nezaměstnaným, aby bylo možné k nim přistupovat individuálně a s větším pochopením.

8 ZÁVĚR

V naší bakalářské práci jsme se zabývali vlivem nezaměstnanosti na život nezaměstnaných ve zlínském regionu. Práce je rozdělena do teoretické a praktické části. V teoretické části jsme se seznámili s nezaměstnaností a definovali si nezaměstnaného. Podle specifických znaků jsme si nezaměstnanost rozdělili. Přiblížili jsme si politiku zaměstnanosti. Specifikovali si její nástroje sloužící k boji s nezaměstnaností. Osvětlili si názory nezaměstnaných na politiku zaměstnanosti a ujasnili si význam a funkce rekvalifikace a Úřadu práce ve Zlíně. Zařadili jsme nezaměstnané podle různých faktorů do rizikových skupin a popsali si nově vznikající underclass, do které spadají lidé bez vzdělání. Ukázali jsme si faktory pomáhající nezaměstnanost zvládnout. Rozčlenili jsme si důsledky nezaměstnanosti do čtyř oblastí. Oblast osobnosti nezaměstnaného a jeho života spojenou s probíhajícími změnami psychického charakteru i vztahu s rodinou. Oblast ekonomickou, která je nejvíce zatížená nezaměstnaností a může vést až k chudobě. Oblast psychického a fyzického zdraví nezaměstnaného doprovázenou psychickými i fyzickými symptomy a oblast sociálně-společenskou, kde se vliv nezaměstnanosti projevuje formou sociálně patologických jevů. Tím jsme se dostali k části praktické, kde jsme zkoumali subjektivní vnímání nezaměstnanosti, a vyplynuly nám problémové oblasti života zkoumaných osob. Vymezili jsme si výzkumný problém, pojetí výzkumného šetření, výzkumné otázky a výzkumné cíle. Stanovili jsme si kritéria pro výběr výzkumného souboru, popsali jsme si složení výzkumného souboru a metodu záměrného výběru přes instituce, kterou jsme provedli výběr výzkumného souboru. Vysvětlili jsme si, jak probíhal proces sběru dat. Zvolili jsme metody a techniky výzkumu. Na základě rozhovorů vytvořili šest kategorií, které byly stěžejním bodem naší analýzy. Shrnuli výsledky výzkumu na základě kategorií a cílů a porovnali jsme formou diskuze zjištěné poznatky s literaturou. Uvedli jsme několik návrhů pro praxi se snahou o zefektivnění práce s nezaměstnanými a zabývali jsme se přínosem našeho výzkumu.

V průběhu výzkumu jsme se přesvědčili o tom, jak širokým tématem nezaměstnanost je. Snažili jsme se vybrat pojmy, definice a poznatky s nezaměstnaností nejvíce spojené. Stanovili jsme si v našem výzkumu pět cílů, kterých bylo také dosaženo, čímž jsme se pokusili obohatit dosavadní poznání. Nezaměstnaností jsme se zabývali, protože je trvalým soustavným problémem společnosti, který tady bude vždycky. Měli bychom se proto snažit jí co nejvíce porozumět, aby bylo aspoň možné udržovat její míru co nejnižší. Čím více o ní budeme vědět, tím lépe se nám bude dařit s ní bojovat, a tím více bude možné pracovat s nezaměstnanými tak, aby pro ně bylo snazší se s touto nepříznivou situací vyrovnat.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BENEŠ, František a Ladislav JOUZA, 1991a. *Co když ztratím práci? A co dál*. Praha: Direkta. ISBN 80-900-2720-2.
- [2] BENEŠ, Stanislav, 1991b. *Zaměstnanost, péče o nezaměstnané, rekvalifikace*. Praha: Práce. ISBN 80-208-0217-7.
- [3] BOROŠ, Július, 2002. *Úvod do psychológie*. Bratislava: Iris. ISBN 80-890-1835-1.
- [4] BROŽOVÁ, Dagmar, 2003. *Společenské souvislosti trhu práce*. Praha: Sociologické nakladatelství. ISBN 80-864-2916-4.
- [5] BUCHTOVÁ, Božena, 2002. *Nezaměstnanost: psychologický, ekonomický a sociální problém*. Praha: Grada. ISBN 80-247-9006-8.
- [6] BUCHTOVÁ, B., J. ŠMAJS a Z. BOLELOUCKÝ, 2013. *Nezaměstnanost*. 2., přeprac. a aktualiz. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-4282-3.
- [7] ČÁP, Jan, 2001. *Psychologie pro učitele*. Praha: Portál. ISBN 80-717-8463-X.
- [8] 2007. *Nezaměstnanost ve Zlínském kraji*. Zlín: Český statistický úřad. ISBN 978-80-250-1510-0.
- [9] FARKOVÁ, Marie, 2008. *Vybrané kapitoly z psychologie*. Vyd. 2. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského. ISBN 978-80-86723-64-8.
- [10] FÜRST, Maria, 1997. *Psychologie: včetně vývojové psychologie a teorie výchovy*. Olomouc: Votobia. ISBN 80-719-8199-0.

- [11] GAVORA, Peter, 2000. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-859-3179-6.
- [12] HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ, 2000. *Psychologický slovník*. Praha: Portál. ISBN 80-717-8303-X.
- [13] HENDL, Jan, 2012. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 3. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0219-6.
- [14] 2012. *Chudoba, nezaměstnanost: a další témata Pražské školy alternativ: Pražská škola alternativ - sborník 06*. Praha: Ekumenická akademie Praha. ISBN 978-80-87661-03-1.
- [15] KOTÝNKOVÁ, Magdalena a Otakar NĚMEC, 2003. *Lidské zdroje na trhu práce: vývoj a tendence v souvislosti se vstupem České republiky do EU*. Praha: Professional Publishing. ISBN 80-864-1948-7.
- [16] KOUTEK, Jiří a Jana KOCOURKOVÁ, 2003. *Sebevražedné chování: [současné poznatky o suicidalitě a její specifika u dětí a dospívajících]*. Praha: Portál. ISBN 80-717-8732-9.
- [17] KUCHARŤ, Pavel, 2007. *Trh práce: sociologická analýza*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-1383-3.
- [18] MAREŠ, Petr, 2002. *Nezaměstnanost jako sociální problém*. Vyd. 3., upr. Praha: Sociologické nakladatelství. ISBN 80-864-2908-3.
- [19] MIOVSKÝ, Michal, 2006. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1362-4.

- [20] ŘEHOŘ, Petr, 2010. *Metody hodnocení potenciálu regionů se zaměřením na trh práce: vědecká monografie*. Brno: Akademické nakladatelství CERM. ISBN 978-80-7204-735-2.
- [21] STRAUSS, Anselm L. a Juliet CORBIN, 1999. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Brno: Sdružení Podané ruce. SCAN. ISBN 80-858-3460-X.
- [22] ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ, 2007. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-313-0.
- [23] VICHNAROVÁ, Lenka, 2000. *Hledám, hledáš, hledáme: jak se vyznat a uspět na pracovním trhu*. Praha: Scientia. ISBN 80-718-3212-X.
- [24] VYKOPALOVÁ, Hana, 2001. *Sociálně patologické jevy v současné společnosti*. Olomouc: Univerzita Palackého. ISBN 80-244-0337-4.

Použité zákony

- [25] ČESKO. Zákon č. 117 ze dne 26. května 1995 o státní sociální podpoře. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1998, částka 31, s. 1634. ISSN 1211-1244. Dostupný také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=117/1995&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy
- [26] ČESKO. Zákon č. 435 ze dne 13. května 2004 o zaměstnanosti. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1998, částka 143, s. 8270-8271. ISSN 1211-1244. Dostupný také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=435/2004&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

cca	Circa
ČR	Česká republika
ČSÚ	Český statistický úřad
č.	Číslo
I ₁	Informantka jedna
I ₂	Informantka dvě
I ₃	Informantka tři
I ₄	Informant čtyři
I ₅	Informantka pět
I ₆	Informant šest
ILO	International Labour Organization
km	Kilometr
%	Procenta
s.	Strana
tzv.	Takzvaný

SEZNAM TABULEK

Tab. 1: Základní údaje o informantech	36
Tab. 2: Znázornění kategorií.....	76

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Otázky do rozhovoru

Příloha P II: Přepsaný rozhovor na ukázkou

Příloha P III: Znázornění kategorií

PŘÍLOHA P I: OTÁZKY DO ROZHOVORU

Úvodní otázky:

Souhlasíte s účastí na výzkumu?

Souhlasíte se zaznamenáváním rozhovoru?

Kolik je Vám let?

Jaké je Vaše vzdělání?

Jak dlouho jste nezaměstnaný/á?

Jak dlouho jste pobíral/a podporu v nezaměstnanosti?

S kým žijete v domácnosti?

Mohl/a byste mi popsat, co si představujete pod pojmem rekvalifikace?

Hlavní otázky:

Můžete mi popsat svůj život, Váš denní režim, víkend a jak běžně fungujete?

Co pro Vás znamená nezaměstnanost?

Kterých oblastí Vašeho života se nezaměstnanost dotýká?

V čem Vás nezaměstnanost ovlivnila a jak?

Můžete mi popsat vliv nezaměstnanosti na Vaši osobnost?

Můžete mi popsat vliv nezaměstnanosti na Váš osobní život?

Můžete mi popsat vliv nezaměstnanosti na Vaši finanční situaci?

Můžete mi popsat vliv nezaměstnanosti na Vaše zdraví?

Můžete mi popsat vliv nezaměstnanosti na Váš společenský život?

Jak se cítíte jako nezaměstnaný/á? (Jaký je to pocit být nezaměstnaný/á?)

Jaký máte názor na ukončení života své pomocí?

Jak řešíte nezaměstnanost?

Jakým způsobem se změnil Váš postoj k sebevraždám?

Co pro Vás je v době nezaměstnanosti nejhorší/nejnáročnější?

Můžete mi popsat nejlepší stránky nezaměstnanosti?

Co by Vám mohlo pomoci najít zaměstnání z Vašeho pohledu?

Nepřímé otázky:

Jaký dopad má nezaměstnanost na výskyt patologických jevů, do čehož spadá alkohol, drogy, kriminalita, násilí, sexuální zneužívání dětí a sebevraždy, u nezaměstnaných z Vašeho okolí?

Ukončovací otázky:

Je něco, na co jsme během rozhovoru zapomněli?

Chtěl/a byste něco Vy sám/sama zdůraznit nebo říct k nezaměstnanosti?

PŘÍLOHA P II: PŘEPŠANÝ ROZHOVOR NA UKÁZKU

S: Takže souhlasíte s účastí na výzkumu?

J: Ano.

S: Souhlasíte se zaznamenáváním rozhovoru?

J: Ano.

S: A já bych Vám teda chtěla říct, že rozhovor je anonymní, abyste se nebál, že by informace byly nějakým způsobem zneužity.

J: Dobře.

S: Takže, kolik je Vám let?

J: Bude mi v listopadu třicet sedm.

S: Jaké je Vaše vzdělání?

J: Automechanik, nedokončené studium.

S: Jak dlouho jste nezaměstnaný?

J: Téměř dva roky.

S: Jak dlouho jste pobíral podporu v nezaměstnanosti? Jestli jste měl nárok.

J: Pět měsíců.

S: (Přítakává). S kým žijete v domácnosti?

J: Sám.

S: (Přítakává). A mohl byste mi popsat, co si představujete pod pojmem rekvalifikace?

J: Už mám rekvalifikaci. Řidičské oprávnění jsem si rozšiřoval C, E a profesní průkaz postupně během několika let průběžně jako. V době, kdy jsem byl na úřadu práce, tak jsem se vždycky snažil dál si tu kvalifikaci rozšiřovat. A pod tím pojmem si samozřejmě je to rozšíření kvalifikace v různých směrech ještě.

S: A byla Vám nabídnuta úřadem práce? Nebo jste si zjišťoval informace sám?

J: Už si nevzpomínám úplně poprvé, jestli to bylo na podnět úřadu práce, anebo spíš myslím, že já sám právě jsem si našel, že ta možnost tam je, následně jsem se na to přeptal a už mně úřad práce jako řekl, ať se dál domluvíme prostě s lidma na rekvalifikacích, jestli vůbec tohle a nějaký příslib zaměstnání do budoucna, který jsem taky měl na řidiče od stavební firmy, že tam budu pak jezdit. Takže to jsem si dělal prvně to C, ale na můj popud to bylo teda.

S: (Přítakává). A můžete mi popsat svůj život? Váš třeba denní režim, jakým způsobem běžně fungujete? Třeba od rána do večera?

J: Tak víceméně jak klasický jako každý jiný člověk až na to, že mám 8 hodin času navíc, což znamená, že chodím později spát, taky později vstávám o malinko, ale pak se věnuju dopoledne hygiena, úklid. Potom nějak nákup většinou něco k jídlu. Čerstvé pečivo nebo něco pak je to dvě tři hodiny u počítače, kdy hledám novou práci prostě, dívám se na novinky, čtu si různé články, takže to je to dopoledne, když říkám tady tohle, takže to jak říkám hygiena, povinnosti tady tyhle, případně doma úklid a pak teda ten počítač no a v odpoledních hodinách je to, že jdu většinou někam ven, nebo mě, zavolám nějakému kamarádovi, jestli se můžu stavit třeba na návštěvu, na pokec prostě, nebo se jenom projít jdu do přírody. Mám určitě spoustu možností, jak trávit volný čas to jako rozhodně a pokud, pokud člověk neví, fakt co by dělal, tak su rád, že se můžu třeba vyspat hodinku dvě navíc takže. Jako navíc není to tak, že bych nepracoval pořád, nedávno jsem dělal na té třeba pizzerii, kdy jsem byl celé dny pryč a, ale čistě byla to jenom brigáda, takže tak.

S: A vnímáte rozdíl mezi třeba tím týdnem a víkendem? Že o víkendu máte třeba jiné vyžití?

J: Určitě. Určitě přes týden je to furt, přes týden všední den je jakože klasicky, člověk funguje tak nějak i, i, i okolí samozřejmě je pracovně naladěné a tím člověk se cítí stejně, takže vlastně se snaží taky něco dělat, takže třeba shánět tu práci, nebo rozšiřovat tu kvalifikaci, nebo prostě se zajímat o nové věci, učit se něco, případně a tak dál. O víkendu je zase naopak, trávím víc času u televize nebo u toho počítače. Hodně jídlo prostě vařím a okolí je klidnější všechno tohle, takže i třeba ta procházka někde je taky. Prostě víkendy je obrovský rozdíl jako určitě. Jak u mě, tak aj v okolí, tak jako.

S: (Přítakává). Co pro Vás nezaměstnanost znamená?

J: Nezaměstnanost? Tož to, že nemám dostatek finančních prostředků na věci, kterými bych se rád bavil, ale v případě, že bych si ty peníze dokázal vydělat třeba podnikáním nebo jiným byznysem nějakým, tak bych práci rozhodně vůbec nepotřeboval k životu jako. (Smích). Není to to, co by bylo pro mě prioritou v životě, prioritou je pro mě rodina, zdraví, přátelé, poznávání těch nových věcí, případně cestování a takové, tohle je pro mě prioritou v životě, ale práci, práce je pro mě povinnost k tomu, abych si obstaral prostě prostředky, abych mohl mít z čeho žít a nějak fungovat a, a mít třeba peníze na ty koníčky a tak dál, ale jak říkám v případě, že bych byl z bohaté rodiny, a nebo měl nějaké akcie někde ve firmě, nebo prostě bych vydělával jako podílník z nějakého podnikání, tak do práce prakticky nejdu až do smrti. V tom mám celkem jasno, myslím. Ale takhle jako posekat trávu doma za baráčkem na zahradě, anebo prostě postavit doma udírnu třeba. Postavit si udírnu na zahradě nebo nějaký ten krbík nebo tak doma prostě nebo cokoliv. Jakoukoliv takhle práci jako se mi líbí, nezhazuju a baví mě starat se třeba o zvířata, baví mě, nebo se občas ryplet v motorce, v autě, takže tohle jo, tohle mám rád, ale jako vyloženě stání ve fabrice u mašiny typu Mitas, nebo Barum a takové fabriky, kde člověk jede jak kolečko a vlastně odháže si za směnu jenom udělá své kusy, pak jde zase domů a chodí unavený, zbitý, nají se, vyspí se a jde znovu a takhle to funguje pořád vlastně dokola, než je ten víkend, kdy má možnost si zajít aspoň ten chlap třeba na pivko. Ženská někde do salónu nebo takhle prostě nebo se do lázní nebo cokoliv, tak no myslím si, že práce víceméně, že lidi by měli spíš dělat především v životě to, co je baví a co je naplňuje a co je nějakým způsobem prostě jim něco dává, a ne dělat práci jenom vyloženě, aby zaplatili nájem a prostě koupili pár rohlíků v obchodě, že o tomto to rozhodně není jako. Nejlepší by bylo, kdyby každý člověk měl možnost dělat to, co ho baví v životě. A tím si i vydělávat samozřejmě.

S: (Přítakává). A kterých oblastí Vašeho života se nezaměstnanost dotýká?

J: Tak je to, je to už to postavení ve společnosti sociální, když je člověk nezaměstnaný, tak si připadá jako celkem blbě ve společnosti. Je to o tom, že si nemůžu dovolit některé prostě koníčky a tak dál. Prostě takže dotýká se to v hodně stránkách, ale jak říkám, za to nikdo nemůže. Za to de facto můžu já, že jsem do teďka nenašel nějakou práci, která by mě uspokojovala natolik, abych prostě mohl být úplně v pohodě a chodil tam rád a dělal tu práci rád prostě. Ale jinak se ta nezaměstnanost dotýká prakticky ve všech oblastech. Je to v sociální, je to, je to i ve zdravotní péči konec konců, protože máme jenom ze zákona standard jo. Člověk pokud má finance, tak si vždycky připlatí. Mám problém už nějakou

dobu. Potřebuju si udělat třeba bílé plomby a nemám na to dost peněz, protože mě to vyjde čtyři, pět tisíc a nemám ty prachy prostě jo, takže než budu nějakou dobu pracovat a mimo spousty dalších jiných věcí mně zbyde pár tisíc na zuby, tak si je půjdu konečně udělat no. Je to v daleko víc oblastech, je to v oblasti dopravy například, že musím chodit pěšky, nebo jezdit trolejbusem. Rád bych jezdil na své mašině nebo autem. (Smích). Je to prostě v oblasti, rád bych měl zvíře nějaké domácí, případně no úplně bych nejrači změnil bydlení, bohužel na to nemám. A ani práce mi v tom nepomůže, z výdělku patnáctitisícového měsíčně si nemůžu dovolit bydlení, jaké bych já chtěl. Což znamená domek nebo nějaký slušný byt ve Zlíně podkrovní nejlíp (smích), ale bral bych aj jiný, ale v dobré čtvrti ne na Jižních Svazích. (Smích)

S: A v čem Vás nezaměstnanost ovlivnila? A jak?

J: V čem mě nezaměstnanost ovlivnila. Tož hlavně je to možná v té psychice, že člověk není tak v pohodě, jako když prostě pracuje, a když si připadá, že má někde to místo a je nějak prospěšný, tak v době, kdy nedělá, tak si připadá, že je celkem k ničemu, a že to nemá nic smysl. Už jak říkám, pár dní na pizzerce mně určitě dalo hodně v tom, že zase jsem se rozproudil a zase jsem dostal tu chuť zpátky jako do života, být mezi lidma ve společnosti, pracovat, těšit se i potom na ten výdělek a tak dál. Jako jedno s druhým no prostě já su jako rozhodně pro práci jako určitě. Nejsu člověk, který by se chtěl do smrti žít na nějaké sociálce a čekat než mu něco spadne do klína.

S: A můžete mi popsat vliv nezaměstnanosti na Vaši osobnost?

J: To je těžko, to by museli spíš jiní lidi, kteří mě znají.

S: A tak co třeba vnímáte vy sám?

J: Vnímám to, že to sociální postavení ve společnosti, že si připadám jako jak úplně na spodu někde. V tom sociálním postavení. Další je, že bych rád pomohl určitým lidem, věcem, určitým projektům a tak dále. Nemám de facto jak. Možná přiložit ruku, ruku k dílu, ale občas bych rád prostě daroval nějakou kačku na zvířata třeba jo různě tam, kde je potřeba, nemám tu možnost. Pak rád bych pomohl rodině svojí, mátině, otcovi, prostě všem, bohužel není zase z čeho jo. Takže je to prostě, je to hlavně, hlavně jsou ty finance ta nezaměstnanost, to je, to je hlavní a pak je to taková ta nechut jako. Člověk čím dýl je nezaměstnaný, tak tím má větší, víc demotivovaný celkově do života jako žít vůbec ten svůj život, takže ho jenom tak de facto přežívá postupně, nebo postupně se to stane každodenním prostě přežíváním jenom.

S: (Přítakává). A můžete mi popsat vliv nezaměstnanosti na Váš osobní život? Partnerský asi teda, když žijete sám, tak žádný nemáte? Takže spíš na ten osobní?

J: No tak partnerku jsem měl, ale už nemám no a přesně teď jsme na to kápli. Partnerka si našla líp situovaného partnera (smích). Seřizovače v práci prostě a, a ten měl pravidelný příjem, slušný no a tím vlastně, takže vliv to rozhodně má na mě, nebo mělo, protože kdybych měl kvalitní práci, tak by ještě se mnou asi chvíli byla no. Asi. I když těžko říct no. A má to, má to vliv na, na osobní partnerský život, protože přece jenom z peněz, zase je to zase o financích, protože s penězma se člověk cítí psychicky líp, chodí víc do společnosti, tím pádem má možnost, častěji možnost se s někým seznámit, nové přátelé, případně i partnerku, takže je to prostě jedno s druhým. Určitě navazuje to.

S: A můžete mi popsat vliv nezaměstnanosti teda konkrétněji na tu Vaši finanční situaci? Třeba čeho všeho jste se musel kvůli nezaměstnanosti vzdát?

J: Ha ha. Prakticky všeho (smích).

S: Konkrétněji?

J: Ne tak, i když jsem pracoval, tak jsem si nikdy nevydělal na ty mé sny, které bych chtěl uskutečnit v životě. Což je třeba cestovat po, po světě. Projít trochu tu naši planetu, se podívat. Takže to i v době, kdy jsem pracoval a měl jsem přibližně patnáctitisícový výdělek, tak jsem si tady tyhle věci dovolit nemohl. Mohl jsem si z té výplaty dovolit maximálně Macochu u nás tady, anebo nějak Buchlov nebo nějakou jinou blbost, nebo jinou tady u nás krásu v Čechách, ale že bych se za to podíval na Kanáry, na Mauricius nebo na Tahiti nebo prostě do Indonésie někam nebo kdekoliv tak to ne. Himaláje bohužel taky za to nesfouknu za tu výplatu, takže tam, tam až tak není to rozhodující, jestli prostě člověk ten výdělek má, nebo nemá. Tam je spíš rozhodující, pokud ten výdělek má, tak jako pořádný buď, anebo je to de facto jedno jo. Protože s těma fakt deseti, patnácti se měsíčně, se nedá nic udělat. To je jenom z práce do práce, aby člověk fakt z ruky do huby, aby přežil. V případě, že bych mluvil o nějakém slušném výdělku, který by mně dovoľoval třeba koupit si tu motorku nebo pořídit nové bydlení, tak mluvím něco mezi padesáti až sto měsíčně. Takový příjem by potřeboval každý člověk, který chce trochu žít a který dál chce na sobě pracovat a procestovat kus světa prostě. Rozšířit své obzory i, i známým pomoci třeba tam, kde je potřeba a tak dál. To bohužel z platu fabrikanta nejde.

S: A tak určitě najdete nějaké, nějaké věci, které, kterých jste se musel vzdát, protože jste přišel i třeba o těch patnáct tisíc, které jste vůbec měl. Jo potřebovala bych víc konkrétnějších věcí, o co Vás to ochudilo ta nezaměstnanost?

J: Tak, tak musím se občas vzdát v létě třeba koupání, když se někam jede, že jo. Nemám prostě dost peněz na to nebo nějaké, nějakých diskoték, zábav a tak. Nemám na to, abych si prostě vyhazoval z kopejtky, nemám na to chodit po večerech s kamarádama na pívko prostě, protože je to pro mě drahé, takže tohohle jsem se musel vzdát. Musel jsem se vzdát kupování si dost kvalitních věcí, jak už jídla, které si kupuju míň kvalitní nebo oblečení, které si taky bohužel už nemůžu dovolit tak kvalitní, jak jsem si kupovával dřív. Musím dál, dál prostě musím, nemám na auto. Auto jsem měl taky dřív. Deset let jsem měl auto, bohužel na něho nemám, a i byl by to i problém právě i z toho platu třeba utáhnout třeba to auto, byt a všechno dohromady, tak bych vycházel fakt jenom tak, že bych to vůbec nějak uživil jako. Takže musel jsem se vzdát rozhodně spousty, spousty věcí, ale nejenom jak říkám kvůli té práci. Prostě je to práce, na jednu stranu pomůže, ale aby prostě člověk pak mohl žít, tak potřebuje ten výdělek úplně jiný, než v současné době průměrně profese mají řemeslníci a tak dál. Prostě mají kolem patnácti, dvaceti tisíc všichni de facto v té společnosti až na V. I. P. klientelu, která žije se stotisícovými příjmy a vyššími. A tihle lidi jsou pak za vodou a žijou ten život, žijou ho tak, jak se má žít ten život. My co prostě ať už dělám, nebo nedělám, tak prostě si nikdy nedovolím třeba tu Indonésii. Bohužel. Jako Himaláje taky se nemrknou tam. Nezajedu se okoupat prostě k moři jo. De facto ani z výplaty jo. Maximálně Chorvatsko a to tam ještě bude za mnou milion turistů už čekat na to, takže to prostě není ono jako. De facto rozdíl jo určitě pokud je člověk zaměstnaný, tak má aspoň, nepřipadá si jak úplně totální blbec. Má aspoň něco, co ho drží v tom životě, ať už je to sebesthorší práce, ale něco je, má aspoň nějaký ten částečný příjem, který je rozhodně lepší, než nějaká mizerná sociálka, která prostě nevystačí pomalu na hygienu a na jídlo. Takže jo určitě pracovat má smysl, nebo je dobře už jenom z toho důvodu, že prostě člověk se cítí plnohodnotněji v tom životě. Určitě jo, i když je ten výdělek třeba tak mizerný no.

S: A můžete mi popsat vliv nezaměstnanosti na Vaše zdraví? Jestli jste nějaký zaznamenal? Jestli fyzické? Psychické?

J: Psychicky určitě to, jak jsem říkal. Psychika je horší, člověk se tak necítí pevný v kramflecích, jako když má prostě na říti dost peněz, takže psychicky to není moc dobré. Sociálně se cítí taky, prostě to je s tou psychikou spojené, taky blbě a zdravotně se to pak pokud je špatná psychika, tak se to projevuje i na fyzickém těle postupně, takže tělo chátrá prostě,

člověk je třeba štíhlejší. Nejí tolik a tak dál. Tady prostě navazuje to jedno s druhým určitě taky.

S: A můžete mi popsat vliv nezaměstnanosti na Váš společenský život?

J: Tak společenský život už nemám prakticky žádný. To už mě nějak přešlo, protože už mi není dvacet, abych obléval každou druhou diskotéku a zábavu. Takže teď už skoro ve čtyřiceti. No kino si taky nedovolím, protože je dneska dost drahé kino, takže navíc filmů je spousta že. Habakuk. Prostě ano na společenský život má nezaměstnanost vliv ten, že zase člověk nemá finance, nechodí moc do společnosti, moc se prostě nebaví, nejsou na to prostě prachy, všude všechno stojí každá sranda, doprava, vstupné, pití a tak dál a tak dál. A v případě, že je člověk prostě nezaměstnaný, tak tyhle věci nemá a jeho společenský život se odvíjí maximálně v domě, kde bydlí v okolí blízkém a jednou za čas jsou to nějaké třeba narozeniny rodinných příslušníků nebo někoho výjimečně takže.

S: A jak se cítíte jako nezaměstnaný? Jaký je to pocit, být nezaměstnaný?

J: Tak nic moc jako. Nic moc, ale jak už jsem řekl předtím, tak nedávno jsem ještě zaměstnaný byl, cítil jsem se líp. Teď zase nejsem zaměstnaný, takže to není moc dobré, ale vzhledem k tomu, že mám i zdravotní problémy, že su vlastně na neschopence, takže teď su víceméně rád, že su doma a do práce bych se hned tak nehrnul, protože mi to prostě nedovoluje, nevidím pořádně, takže to není ono no prostě. Nešlo by to teď ani. Ale jako rozhodně budu dál pátrat po práci a těším se na novou práci, na nové lidi zase jak budu dál poznávat. Doufám, že třeba chytну řidiče dodávky nebo něco, ať se zas podívnu trošku po republice, a i třeba po Evropě. Takže, takže těším se na novou práci, ale teď momentálně su de facto rád, že su na neschopence, nebo že su nezaměstnaný, prostě teď bych nebyl schopný pracovat ani.

S: Jaký máte názor na ukončení života své pomocí?

J: No to není moc dobrý no. To je prostě to jako sebevraždu jo? Jako řečeno. Tak to je, to člověk to už neví, z které do které, jak se říká, ale vždycky existuje nějaké řešení, nebo to chce jenom čas, aby to prostě přešlo to nejhorší a člověk se z toho. Takže názor mám na to ten, že je to tak, tak krajní řešení, že prakticky bych ho téměř vyloučil jako, že tohle by, na život by si nikdy nikdo neměl sáhnout, ani sobě, ani jinému. A to hlavně z důvodu, že je to nevratný krok, aby toho prostě nelitoval jako. Ať už je něco po smrti, nebo není, to už je vcelku jedno, ale přijde hlavně o ten život, který má teď a ve chvíli, kdy tu hranici překročí a odešel by dobrovolně, tak už to prostě bohužel no. Takže dál, dál už v tom životě nic

nepozná a nijak dál se nevyvine a byla by to veliká škoda jako. Každého života je veliká škoda, kdo bohužel to takhle vyřeší třeba kvůli dluhům nebo kvůli něčemu. Je to zahozený život, je to fakt veliká škoda. Mám na to názor, že rozhodně ne prostě sebevraždu. Ale jsou, v životě už jsem zase viděl v období třeba války, kdy člověk byl nucen než, aby třeba střílel své blízké na rozkaz, tak lepší si třeba upálit svou hlavu, než prostě se stát absolutní svini, takže jsou určité situace možná, i když v současné době v míru a v klidu ani ne, ale může být taková hraniční situace, kdy je to možná lepší volba, než zabít své blízké třeba nebo své dítě nebo cokoliv, takže myslím si, že by to udělala každá matka, každý otec, než třeba zabít své děti na rozkaz, tak kdyby volili mezitím, tak asi pak volí, že zabijou asi sebe.

S: (Přítakává). Jak řešíte nezaměstnanost? Vy jste zmínil, že teda jste měl nějakou brigádu, takže si třeba hledáte něco takhle?

J: Určitě. Hledám pořad. Hledám přivýdělky, hledám práci, brigády, občas i pomůžu někomu jenom tak nezištně úplně. Jakože prostě jenom abych něco dělal, takže někomu pomůžu schovat dřevo na teď na zimu, naštipat, pořezat, nebo odvézt uhlí, nebo cokoliv. Prostě nebojím se práce, nikdy mně nevadila, rád se protáhnu, mám rád fyzickou práci, že si u toho člověk zacvičí, jak říkám a ještě dostane zaplacené, takže jako mám, práci mám rád a prostě se jí nevyhýbám. Jako a snažím se si hledat přivýdělky a možnosti další. Doufám, že zase brzo bude nějaký, hned jak oko bude lepší. Takže týden, čtrnáct dnů, a že zas prostě někde půjdu aspoň na nějakou dobu dělat. Nebo třeba i nastálo to se ještě do bohužel do dnes, prošel jsem minimálně patnáct, dvacet profesí v životě a bohužel jsem do teďka nenašel tu, která by byla ta pravá, která by mě ta práce naplňovala, byl jsem v ní spokojený a, a prošel jsem od strojírenství, přes různé řidiče, přes třeba cukrárnu, pizzerii, zedníky, ve strojírenství asi ve třech, čtyřech firmách různých obsluh a strojů a všeho možného, obchodní zástupce dokonce. Prošel jsem toho fakt strašně moc. U koní jsem dělal, v lese roky s otcem jsem jezdil pomáhat mu do lesa. Dvanáct let jsem makal v lese na Luhačovicu a tam. Jo jako ale do teďka jsem nenašel to, co by mě naplňovalo a co by, abych věděl, že su fakt člověk na správném místě v tom životě, aby ta práce měla nějaký smysl, aby to nebylo jen vytváření prostě zisků pro šéfa nebo pro firmu nějakou, ale aby to člověka naplňovalo, uspokojovalo. Nejlíp aby se ještě dál učil novým věcem. Dokážu, dokážu si představit dělat třeba delegáta pro cestovní kancelář nebo něco takového úplně v pohodě, velmi rád bych do toho šel. Člověk, aspoň mám takový koníček, že si občas bavím se po-

kerem. Prostě hraju proti největším hráčům světa poker a v tu chvíli si aspoň připadám trochu svobodný a v pohodě, když sedím s Ronaldinem u jednoho stolu. (Smích).

S: A jakým způsobem se změnil Váš postoj k sebevraždám v průběhu nezaměstnanosti? Jestli se změnil.

J: Tak to já bych ani neřekl jako. To vůbec nevím, tohle jsem ani nezpozoroval jako v době po učňáku, tak jsem měl na to stejný tak názor, že prostě to je, tak říkám krajní řešení, že to je prakticky vyloučené. Jako pro normálního člověka, ať už pracuje, nebo nepracuje, tak je to naprosto nesmyslné řešení a nikam to stejně nevede jako jo takže.

S: Co je pro Vás v době nezaměstnanosti nejhorší, nejnáročnější?

J: Tak nejnáročnější je pro mě otázka bydlení, protože bydlím na Jižních Svazích v paneláku v místě, kde prostě, kde bych nikdy nebydlel, kdybych měl prostě stálý příjem pevný, nebo kdybych ještě fungoval s rodinou, s rodičema tak z baráku, tak bych byl rozhodně na baráku nebo na trošku normálně slušnějším bytě, ale bydlím ve velkokapacitním domě v jednom z nejhorších vůbec ve Zlíně. Vyhlášeným jako doupě prostě nezaměstnaných, rváčů, feťáků, cigánů, všeho možného, veškeré verbeže, se kterou nikdo nic nechce mít společného. Tak zrovna tam bydlím, takže bych, určitě první bych řešil bydlení. Návazně už na to pak další věci třeba tu zdravotní stránku taky ty zuby mě dost mrzí, že si nemůžu nechat udělat pár plomb prostě za pár tisíc. Bohužel to teď nejde takže. Jo má to určitě vliv, a jak říkám, změnil bych spoustu, spoustu věcí. Začal bych od bydlení, pokračoval bych, nebo zdravotní věci, potom bych zdraví, pak bych pokračoval přes bydlení, následně třeba právě pomoc různě bráchovi, pomoc prostě lidem některým, kteří to potřebují, anebo kteří mě v průběhu těch let, co su na tom sám všelijak tak různě, taky pomáhají. Takže jim to zase oplácet zpátky a prostě rád bych prostě, aby, abych se i já sám cítil dobře, tak zase něco vracet jako jo. Ne že jenom brát, ale vracet.

S: A můžete mi popsat nejlepší stránky nezaměstnanosti?

J: Tak jestli to má. Dobré stránky to má to, že člověk nemusí brzo ráno vstávat. To je, to je dost podstatné. To i v práci budoucí co hledám, tak samozřejmě ne, abych tam musel být v pět ráno už nachystaný. Nejlíp třeba až v osm. Tak to se uvidí podle práce, že. Takže je to dobré v tom vstávání. Je to dobré v tom, že člověk má víc času na přemýšlení, na sebe i prostě se věnovat třeba lidem okolo. Na to má jo, na to, na to, člověk má na to víc času, na všechno možné, ale zase na to nemá ty finance. Takže je stejně tak omezený. V čem, v čem to má výhody. No v tom, že teda může člověk později vstávat, může se trošku třeba věno-

vat, učit se angličtinu například, což dělám občas. Bud' prostě přečíst si něco, což jako pro pracující člověk téměř nemá čas otevřít knihu. Občas si něco dobrého uvařit, když teda nějaká ta kačka je takže. Jo jako má to tyhle výhody, to má, že má člověk víc času na svůj život, to má. Nevýhody jsou právě ty opačné, že zase nemá na to prostředky na ten život. Takže to je to podstatné, proč lidi vlastně vůbec pracují, že. Je to o výdělku. Není to jenom o tom, aby někde stáli za pokladnou a smáli se na lidi, ale rozhodně by to nedělali za pár rohlíků.

S: A co by Vám mohlo pomoci najít zaměstnání z Vašeho pohledu?

J: Tak dost pravděpodobně ještě možná rekvalifikace by taky pomohla, ale myslím si, že teď su právě v období, kdy ta práce přijde co nevidět sama. Jak říkám, chtěl bych jezdit třeba tou dodávkou a doufám, že teď něco na zimu by se mi mohlo zadařit i jsem teď nedávno teda jezdil a v případě, že se pizzerka znovu jako bude mě kontaktovat, tak půjdu dál jezdit a makat, ale šel bych i samozřejmě dělat něco jiného. Nejlepší ještě, co jsem nikdy zatím nedělal, abych zase se naučil zase něco nového, protože mám rád se učit prostě nové věci. Jako baví mně to asi ze všeho nejvíc. Nemám rád stereotyp a prostě fabriky a tady tohle nemusím.

S: Myslela jsem z pohledu třeba úřadu práce, co by oni mohli jakoby udělat víc pro ty uchazeče? Nebo dělat něco úplně jinak? Nebo vymyslet něco jinak?

J: Tak to by právě měl, úřad práce by měli konkrétně mít ty lidi, co mají na starost, tak poslouchat. Každého se z těch lidí průběžně zeptat, co by přibližně chtěl dělat. A co mu vlastně chybí k tomu, aby to mohl jít dělat. Takže v případě, že tomu člověku chybí nějaká ať už rozšíření té kvalifikace, nebo ať už mu chybí třeba psychicky ho podpořit, nebo pomoci mu třeba tam zatelefonovat do té firmy. Jsou lidi, kteří mají problém telefonovat s kontaktem prvním tohle. Prostě poslechnout si konkrétně každého člověka individuálně, co by rád dělal a proč to nejde. Jaké jsou problémy k tomu, aby se k tomu dostal, jestli ho třeba trápí bydlení, že je někde na ubytovně, a proto není schopný někam brzo ráno vstávat, i když tu práci by mohl mít, ale zase mu to nedovoluje to prostředí de facto, protože a i když jako si, i když by tam nějakou dobu do té práce chodil, tak na té ubytovně si pomalu nemůže nechat rohlík na stole, aby mu ho někdo neukradl. Takže to pro ty lidi de facto nemá potom moc smysl. Takže pomoc těmto lidem, kteří ještě trochu nejsou na drogách, nebo alkoholic, tak těmto lidem pomoci. Poslechnout si je a individuálně s bydlením, pořešit zdravotní věci a potom prostě pomoc i s tou prací s tím začátkem jo. Ne že jenom

člověk, že je úřad práce nás někam pošle a nějak si to zaříd' nějak tam to no. Vyřešit dostupnost té práce. Takže pokud, aby člověk nemusel vstávat o dvě hodiny dřív a jezdit dvacet kilometrů odsud. Takže dostupnost práce. V případě, že mu chybí nějaká kvalifikace k tomu, tak mu doplnit vzdělání pomocí rekvalifikace. Individuálně poslouchat každého, každého uchazeče o zaměstnání zvlášť a dopomocť mu k té práci, která by ho aspoň trochu prostě naplňovala. Je jasné, že všichni nebudeme mít, co jsme si vysnili, ale, ale aspoň u mě třeba ten řidič taky slevuju hodně ze svých, není to delegát (smích) pro, pro cestovku, ale i toho řidiče bych třeba bral a velice rád. A ten úřad práce by mi k tomu rozhodně mohl dopomocť, že jakoukoliv by měl novou nabídku, hned by mě obeslal o tom, že tahle nabídka zrovna vyšla, že je tam prostě čerstvá, abych já se neozýval na tu práci po týdnů, dvou týdnů, kdy už to prakticky nemá smysl. Takže okamžitě v ten den prostě informační smsku, meil, cokoliv. Individuálně se věnovat prostě každému tomu člověku. Takže v případě, že mám propadlé třeba doklady nebo profesní průkaz, tak s úřadem práce řešit jakým způsobem. Jde to obnovit, nejde to jak a tak dál. Takže prostě každého konkrétně by měli řešit individuálně problémy. Ať už bydlení, ať už prostě dopravu do práce, ať už to nejde z jakéhokoliv důvodu, tak si toho člověka poslechnout a zkusit ten problém postupně to řešit. Nic není v životě hned prostě a učený z nebe nespádl, že. Takže jo.

S: A jaký dopad má nezaměstnanost na výskyt patologických jevů, do čehož spadá alkohol, drogy, kriminalita, násilí, sexuální zneužívání dětí a sebevraždy, u nezaměstnaných z Vašeho okolí?

J: To nevím. Moc nezaměstnaných z mojího okolí neznám, protože se moc s lidma tam nebavím v tom místě, kde bydlím.

S: Tak kdybyste to vztáhl třeba klidně na sebe?

J: Anebo i na sebe no. Tak jako jo. Určitě vliv to má na tohle, ale myslím si, že lidi, kteří mají nějaké sklony k drogám nebo k nějakému prostě patologickému prostě čemukoliv, takže už to, že to není ani, ať jsou zaměstnaní, nebo nezaměstnaní, že to je problém člověka jako takového samostatně, že je v něco v něm špatně, protože znám lidi z bývalých prací. Z různých ze strojírenství z prostě z potravinářského odvětví a tak dál, kteří měli stejně tak byli alkoholici. Někteří jako z nich chlastali, někteří prostě hráli automaty, někteří sázeli různé sporty. Prostě to není problém zaměstnanosti, zaměstnanosti, nezaměstnanosti, ano přesně tak. To je, to je individuálně člověk prostě, pokud je v něm něco špatně, nebo má s rodinou nějaké problémy, tak se chová jako debil a pak to takhle dopadá, že peníze, které

by měl donést domů, tak místo toho končí v automatech, nebo je prochlastá. Sedí v hospodě ve volném čase kdykoliv prostě. Kupuje si flašky domů a tak podobně. Někteří zase fetujou mladší, že a tak dál takže. Není to problém zaměstnanosti a nezaměstnanosti. I velmi bohatí lidé berou kokain a další prostě svinstva, (smích) takže jako určitě. Navíc teda to mám jednoho přítele, který je velmi za vodou velmi bohatý, jeho rodina mu dá naprosto všechno. Má luxusní byt, luxusní auto, luxusní všechno, ale neví, co se životem a jediné, co prakticky dělá, je to, že shání drogy prostě takže. No on je ani moc neshání, ono se mu to nabízí samo, protože jak jsou peníze, tak se ty věci objevují samy, že jo takže. Ale že neví sám fakt, co se životem, neví, kde se, protože je takový prostě teloň a ještě těma drogama si to tak všechno zkomplikoval v životě, že už asi z něho ani nic nebude, že prostě už ho budou vždycky jenom rodiče držet a. Hold to si myslím, že je stejně tak na hovno, jak když člověk prostě nemá zaměstnání, anebo dělá někde uklízeče nebo cokoliv prostě. Takže to taky nikam nevede tady to. Takže tady jde vidět, že to není problém zaměstnanosti, nezaměstnanosti jako drogy. A, a stejně tak sebevraždy například tak páchají třeba lidi od mého táty spolupracovník z Barumu. Tak přistihl manželku, která, která mu byla nevěrná. Zabil ju i svoje dvě děti a bylo to na Nové dědině, bylo tady vlastně u toho u Malenovic a vědě. Tenkrát toho byly plné zprávy, plné tohle a my jsme za tím jeho spolupracovníkem shodou okolností týden, dva týdny před tou, předtím než se to celé stalo, tak jsme u něho byli, mu ještě pomáhat něco se stavebním materiálem. Jsme od něho byli nakupovat něco nebo takhle u něho na baráku a bylo všechno, vypadali v pohodě. Vydělával slušné prachy v Barumu. Tenkrát měli kolem třiceti tisíc přibližně chlapi, takže byli za vodou. Jo jenže všechno skončilo na základě nevěře manželky a, a tím prostě a ještě zabil svoje děti, sebe ju prostě všechny jo. Takže tam taky ta prostě i u těch sebevražd to taky stejně tak není o zaměstnanosti, nezaměstnanosti. Je to.

S: Jo. Takže jsme se dostali na konec. A je třeba ještě něco, na co jsme během rozhovoru zapomněli? Nebo co byste mi vy sám chtěl zdůraznit? Nebo říct k té nezaměstnanosti?

J: No hlavně bych chtěl říct to, že všechno, co jsme probírali, tak všechno má souvislosti s mnoha dalšíma věcmi a nezaměstnanost není jenom člověk, že nedokončil školu, nebo že je prostě takový nebo makový, že je levý nebo takhle prostě. Tohle o tom není. Je to kolikrát, že pochází ze špatných rodinných poměrů, vyrůstal v děcáku. Jsou tam prostě, je tam x dalších problémů, proč ti lidi nezaměstnaní jsou. Není to, není to, určitě říkám jenom, nedá se to jednoduše zaškatulkovat, ale všechno na, souvisí se vším a navazuje to na mno-

ho dalších prostě. Od zdravotních věcí, přes rodinné, sociální situaci, bydlení a tak dál. Až po tady to, takže chtěl jsem hlavně říct, že ta, i ta zaměstnanost, nezaměstnanost, že prostě souvisí všechno se vším, a že to není lehce zařaditelné do nějaké škatulky.

S: (Přítakává). Všechno z Vaší strany?

J: Jo, myslím, že jo. Už jsem se vykecal až, až a. (Smích).

S: Tak Vám děkuju za Váš čas.

PŘÍLOHA P III: ZNÁZORNĚNÍ KATEGORIÍ

Tab. 2: Znázornění kategorií

	NÁZVY KATEGORIÍ	PŘÍKLADY KÓDŮ
		průběh
		řešení nezaměstnanosti
		dítě jako problém
Kategorie č. 1	Jak přežít a nezbláznit se	poznávaná osobnost
		nenaplněné sny
		důvod nezaměstnanosti
		přání
		vyjmenování problémových oblastí
		nedostatek financí
Kategorie č. 2	Peníze hýbou světem	nedostatečně zabezpečené potřeby
		ztráta sociálního kontaktu
		ztráta volnočasových aktivit
		ztráta osobního života
		nevnímá rozdíl
		tíhnutí i dříve
Kategorie č. 3	Závislosti a jiné neduhy	řešení alkoholem
		hrozí alkoholismus
		osobní zkušenost
		pochopení
Kategorie č. 4	Není cesty zpět	odsouzení
		útěk
		krajní řešení
		volný čas
		čas pro sebe
		zájmy
Kategorie č. 5	Všechno zlé je k něčemu dobré	dítě
		spánek
		volnější organizace dne
		plánování zaměstnání
		způsoby hledání zaměstnání
		sociální pomoc
Kategorie č. 6	Blýská se na lepší časy	pomoc rodiny
		zázemí jako pomoc
		rekvalifikace
		vítaná pomoc

